

Borí noonə daní mas'afa

Daníruwotsəka

Keezəl k'aat'a

3

Benshangul gumuzə guurí daní bíron k'anəka

2010, Grade 3 Subject: Language, **ST** for Shinasha

Bémabətíyo benshangul gumzí guurí daní biíron koteka

shíno bék'aneyí 2002 dura

k'anítsotsí

- Afríka Imbíyaleyí
- Abíyot Adameyí
- Aster Argatí
- Amsalu Tadeseyí

Trial version
2010 AC

Grade 3 Subject: Language, ST for Shinasha

Kisha

	tooka	k'atsa
1	Shuutsots íza.....	2
2	Gook'onatə angareyo eebí?.....	9
3	sheeshi maa k'ala:.....	11
4	Shituwi s'unga	17
5	Ambeshənatə bégalitsi naana 'otsi:	21
6	Mas'í índa.....	24
7	Worəfi mááyotsi.....	29
8	Borəni taawa	32
9	Guut'í jífuwa.....	37
10	Akəsumí	38
11	Duri dookə baakə meec'i mala:.....	45
12	Gaarei fiina	47
13	Mas'afi maa	48
14	mitə koka	50
15	Keewi tuwonatə bédowetuwna.....	53
16	daniruwots masətawashíya.....	55
17	Anduru jaaha	58
18	Jamə aati dabədabíya	60
19	S'uwura taariki isha.....	64
20	Taha s'ayina.....	66
21	Maa ashə k'eza.....	68
22	Oota.....	71
23	nihí iza	74
24	Tash beewe tiinde.....	77

Uda

Borə daní mas'afan keezlə k'aat'osh wotítuwe etatə nok'aníyor bí'atse
notuwítuwok'o aayíts k'eezəl k'aat'í doməní mas'afó k'anítsotsənat
nofíínosh geyítə k'ac'əwotsí nosh ííməts ben shangul gumízí guurí
daní bíiro ayídek'ə noníbotse uderone.

Kínda

Borəní noon daní jam k'os'əwotsí
K'ebo, keewo, nababonatə guut'əfalə eenəshosha
K'os'anatsí fíínatsə jíítsosh mas'afan benshangul gumízí guurosh 31
k'aat'otse daníruwotsəsh k'aníyeyí
Mas'afanítsəno híye shərət nəbabí tookots bodaatseyor bomatseyo
ketatse tur mango maande.

Bo'atse shiyetə keewotsí

Itə daror wokín ítə awashíyor ítí shuutsots wokín daníyíruwots aak'owe ítí bo'anífoní?
Ítí ízə danefeno?
Izonatə fayotse aawune kaatsítuwo bé'arí?

1 Shuutsots íza

Akí na'a íku bíndəsh geshí motso taan alere tarots kíndər móóna etə bí'aat indunuwe k'aye təni'e oorewe kambots kíndítune woteratse bí'et. Na'unəmo geshí motso bín bémírac'ítsosh " k'aye tínde deshatse taan bémírac'ítsok'o kazəde'e woona " etatə bíndə izo k'azatə bí'am. Am bəbodətsok'on kambots kíndə wotsatə tínde bore etatə bəku.

Shatetso bodəfe shít'etso naatəfe eteyok'o inddu bəshatətso bodəre.
Kic'onatə gondo bəbodor gawefo shu'utsotsiye bí'ind izo k'ewatse etəts aki na'u ,<<

Aage! Tínde kambon detsewutsere ee taash k'aní' etatə bíndí bék'oní >> bínduwe " shíno neesh keewatsəta andə neesh eek'ale təfalíti" etat bí'aaníyí.
" aage tínduwe kambo taash bí'she" etat bék'oní " bí'tso təfalawok'o danfetsatəní falatse bí'et... Indunu bən'i' keewon kíc'ata bəbefere malə íko bísh bέwa. " hanək'o k'aluwe bí'et" gesho doonzə bέwor Kírutsəkə ararə k'eeewe bíwu Kírəkíye erərə bíshəde'e békəshor bí'rər nəweyísha " bí'et.

Na'unu índu ízətsok'on k'írəka aratə k'ebuts. Taro doonzu bέmaayo s'íílər bέweero békambo akə bédetso s'ílo bέwa. " itə kambo aku detsəre bá'tesh ebék'alítí ok'utserane" etətə bέshíyan. Bédaaratsí ashosh " bek'erí tí'eshuwó ítəkambo akə bédetso təbe'awo k'írəbuutsí " bi'et.

Ashəmanu bísh shiyate " bíshəde'e juk'ərowe" bí'et hambe etə damban bέshawe bídatə bodots k'azə békíndi.
Kambo doonzu bέ'ant'eləc'etsok'o béníbo bék'uníre gero gaad'efere galə k'azə bí'amí

1.1 k'aat'ə ika (1)

Haniye dashí aatotsí nəbabíyatse tur " ara" wokín "koota" erər aaníwere.

A akí na'u kambots békínd índu ízo shíshatənýe.

Bí. Akí na'u kambotse k'írərane.

Cí shu'utsots ízə k'ebos kíc'atse kotetuwe.

Dí unə aawo bέtookə baaro sha'o sheenge.

E. Kambo doonz akí na'u kambots békíndon shíyanere.

Nəbabíyanatse tur haniye dashí aatotsí aap'on aaníwere.

Akí na'u geshí motsəmoo bí'ame ee bí'ats bod?

Bí akí índu bən'ísh bí'məts ízo eega erəke?
Cí akí na'u bínðe ízo dek'ərənamo de'atsəna?
Dí. Akí índu bən'í kambon bədetser eega etənýya bí'ízə ?
E. Akí na'u bínðe ízo k'ebé k'azon ee bəwot?
Fí. T'íñəts nəbabýatse eebí itə t'íwitsí?

1.2 *K'aat'ə* 2 *guut'a*

1 "a" shírotse beyíru aap'owotsí " bí" shírotse beyíruwotsənton jagíwere.

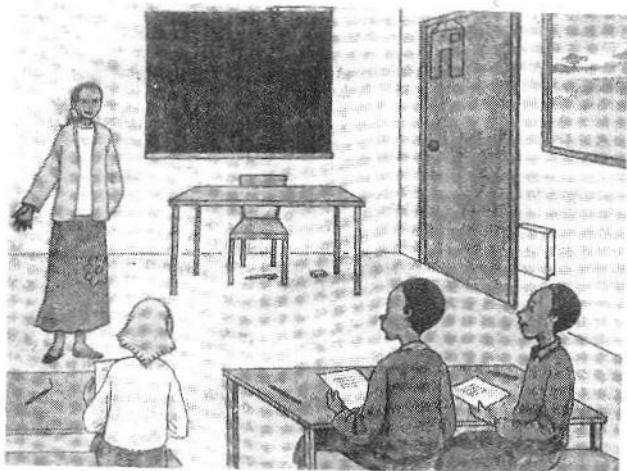
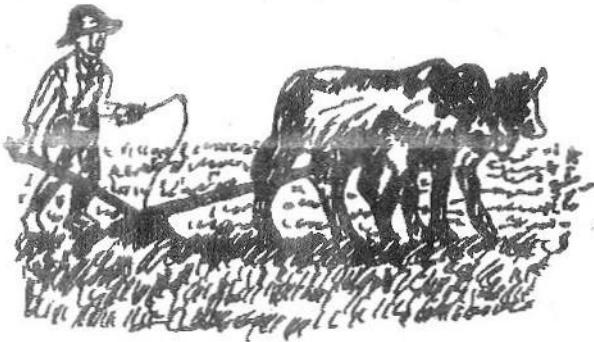
A. Damban shap'a	1. Mec'a
Bí shaga	2. Bí'al k'íra
Cí shoola	3. Mala
Dí. Kaza	4. Bíídýa
E. S'eka	5. Maawuka / nefá/
Fí. Ok'a	6. Futa
Gí. Pér	7. Bíída

1.3 *K'aat'ə* 3: keewa

Haniye dashí aatotsí aaníwere.

1. Izə k'ebək'azo eebí bédowetí ? Gaareyon shíyeyar ítə danəts keewo k'aat'owotse shíshíwere.
 2. Izə k'ebək'azon ítats bodəts kíc'o fa'a ? Fa'e wotal k'aat'owotse keewuwere.
 3. Itə galowotse keeweyíru dane daatsít tuururotsí aatər, bobeshíru wohsho gaareyon shíyeyar ítədaatsəts dano k'aat'otse shíshíwere.

Haniye dashí arowotsí níbənde'e s'íilər dashí íimets fiíno fiínore.

1.1 fiini naarotsi s'iile fiinore.

A..itə bek'íru arotsə bokítsíruwo íkə íkon ítí danýíruwosh keewuwere.

Bí. Arots bobeshíru wosho eegə bəwoto gaareyon shiyewere.

Cí. Itə shiyeyor arotsatse ítədaatsəts wosho íkəíkon tur ítə danýíruwosh keewuwere

Itídanýíruwo arəwotsí dewar békíítse s'iílər ítə dantso keewuwere.

1.4 K'aat'ə 4 k'op'í tera

masetaweshiya :

andər aap'owotsí fíínosha :

Aap'owots shíní wokín shuutsí fídelíyo wonawoníya.
 Aap'ewotse beyíru fídelíyots beyoko wonawoníyoná.
 Aap'owots shínatse wokín shuutsatse fa'a fídelíyo k'osh fídelíyon shaatona.
 Aap'owtse wokín s'eena s'een matsí keewí.
 Fídelíyotsí k'osh k'osh weeron gonkíyonatə deshíyon andər aap'ewotsí fíino faletuwok'o daníya.

1.haníye dashí aap'owotsí boshí fídelíyo woníyon andər aap'o fíínore:

Aríyosha: matsa

A. Meetsa	shisha	a. Sheesha
Bí. Motsa		bí . Shosha

2.haníye dambí weeron haníye dashí aap'owotsí fíínore.

A. Kota	dí. Mísha	gí. Mítá
Bí. Mas'a	e. Fuura	hí. Guura
Cí . Kísha	fí. T'uwa	

3. Aap'ewotse beyíru fídelíyots beyoko wonawoníyon andər aap'o / k'osh / aap'o fíínore.

Aríyosha : waaka = kawaa
dasha= shada

A. Das'a	cí. kaa waat'a ma
Bí.s'eka	

4. Haníye dashí aap'ewots shíní wokín shuutsí fídelí woníyon andər aap'o fíínore.

Aríyosha: meetsa met'a shuutsatsí fídelíyotsí woníyoná.
Míha = míta

Yaatsa =maatsa shínatsí fedelíyotsí woníyoná

Ééha = isha	
A. Toka	Dí. Guura
Bí. aatsa	E. Geba
Cí .joora	Fí . Masha

Haníye dashí aap'owotsən k'oш aap'o fíinore.

aríyosha: embəresha etíru aap'owotse : asha, ema, ééshá ambaara . K'oshotsí fíino faletuwe.

A. K'uc'ec'era	Dí. Dangesha
Bí zembimbəra	Cí. Kookop'a

1.5 *k'aat'ə 5: shísha*

Daníruwots ítí daníyíruwo bənababítu k'ewuní ítə aaníyo níyír níyíron aaníwere.

1. Itə shíshets tururu bəbeshíru keewo eegə bəwoto k'aat'otse gaareyon shiyewere.
2. Nababetstose " fíino fíinetsoshe angətso kas'ətsoshe " etíruwo bəbeshíru wosho eegə bəwoto ítí shutsotsí wokín galítsí ashawotsí aatəde 'e war k'aat'otse ítí daníyíru wosh kee wuwere.
3. Itə k'ebəts tururotse " uump'i oot'oní k'íre" etíru etuni keewo fa'e eega etəkeewo bəwoto ítətohowotsənto keeweyona galítsí eenashatsí aaton ítə danətso k'aat'owotse keewuwere.

bo'atse shiyetə keewotsí:

1. Buutso katsíyosh shíno tawo deshíyeyír eegoshe?
2. Itə galítsí ashwots buutso katsíyosh bofíinef weerotsí keewuwere.

Buuts katsi k'ala:

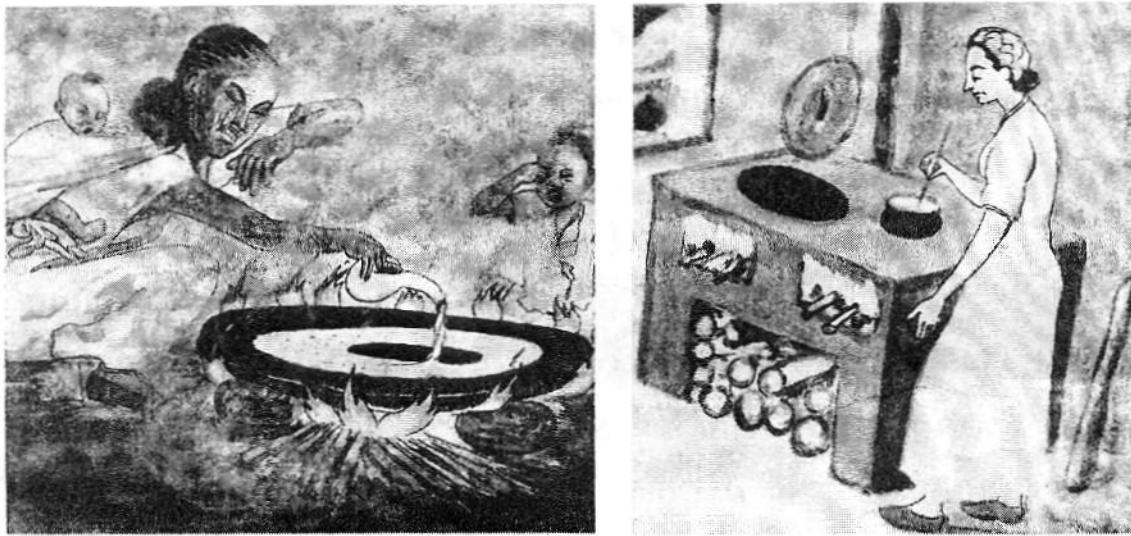
Ashots buutso unaawo katsífene. K'oш gízowotsəmo buutso bokatsírawo mááfeno. Buuts katsíyo ayí weeron bék'aləfoní . Manu ayí shoodatsəna bě'oorítí. Aríyosha meetsí goorə móó k'oí shoodo dowetuwe.

Meetso katsíde'e meeyala shoodo ashatsə doowosh falatse. Man wotosh běfalí meetso békatsor bítse beyíru k'oí keetso / shípərots/ bok'írituwotsəne. Hanəsha meetso kíyono woter mítson katsíde'e móón shoodanatse ooro falefe. K'oshonu gufera ezə usho shoodo dowetuwe.

Jamotse shaabets míizu jeeno woto bék'azala k'oш k'oш shoodə dowet shípərats (keewotsí) asho mand beshítune.

Hanbəwotətsotse ezo guffide'e usho geyítuwe. Buutso katsíde'e móó bok'alo han baaralíye. Koní etetsə nomeyíru k'eewo goor móóniye katsíde'e móó bogə k'alo íímetuwe .aríyosha " arəwaro katsíde'e móó gooron móóniye k'ants k'alo detsəfe.

Hanbəwotətsotse ezo guffide'e usho geyítuwe. Buutso kashets keewots bok'írituwotsəne. K'oshonu buutso békatsora béschaawo dabítuwe. Buutso keton k'etosh, míid'ətə shípərotsí bazýosh buutsí shaawo shengshosh bəwotítə weeron buutso katsíde'e móó geyítuwe.

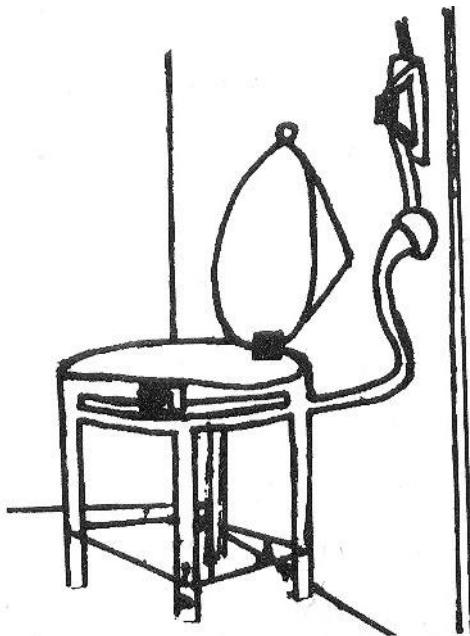

1.6 *K'aat'ə 1:nababar dana*

1.haníye dashí aatotsí nəbabiyatse tur " ara" wokín "koota" erər aaníwere.

- A. Gízə jamots bobuutso katsíde'ení bomááfo.
- Bí. Katséts buutsots ayídek'ət shaawunalíye.
- Cí. Meetso gooron bénefətsotse katsíyo geyíratse.
- Dí. Nogashotse békup'ətsotse katsí geyítuwo arəware.
- E. Buuts katsíde'e móón shoodə bazíyo faletuwe.
- Fí. Ezə gufíyo bágeyít naana'a baaroshe.

1.7 *k'aat'ə* 2- keewa

1. Haníye dashí aatotsí arotsí s'iílər aaníwere.

A .itē bek'íru arots eegí arə bowoto keewuwere.

Bí. Itē galotse fíínats jíníru tawu urí naaro aawune?

Cí. Tawu urí k'alonatə fííno eebí?

Dí. Itē galítsí tawu urots k'alonatə mííd'o galəde'e keewuwere.

Fí. Aratse itē bek'íru tawu urots dagotse fa'a k'osh k'osheyonat gonkeyon galuwere.

Gaareyon shíyeyar itē daatsəts dano itē gaareyí nasha weerón k'aat'otse shíshíwere.

1. gízowots bobuutso katsíde'eniyamo bokatsírake bomááfo? Katsírakəno ítetala eegosh bélwoto itē gaareyotsənto shíyewere.
2. itē galowotse kíde'e wokín mítse'de'e mééra shuwí naarots bobeyal keewuwere.

1.8 *k'aat'ə 3: guut'a*

iímets aríyatse tur keezə, awudə etə wuutsə fídelí detsəts aap'əwotsí fíínar
k'aat'owotse nababore.

Aríyoní:	keezə	awudə	uutsə
	fídelíyetlotsí	fídelíyetsetsí	fídelíyetsetsí
1.	Asha	kana	waaka
2.	Isha	taba	weera

1. Ití danýíruwo békeewíru jííshatse tur gaareyon wotar ítə dabətarats wokín aak'ə marats fídeliyots shapo korəde'e aap'o , seena s'een matsí keewonata s'eenəmatsí keewotsí guud'ere.
2. Itə galotse ashawots katsíraníye bomeyíru buutsots fa'ano ? Gareyon shíyeyar k'op'on K'aat'osh shíshíwere

1.9 *k'aat'ə 4: nababa*

1. Ití danýíruwo k'osh k'osh keewatse wokín aak'ə marats bégūut'íru aap'əwotsí , s'eña matsí keewotsənata s'een matsí keewotsí fídeliyotsí ítə taawawo k'aat'owotse nababore.

1.10 *k'aat'ə 5:k'op'í tera*

1. Haníye dashí aap'əwotsən s'een matsí keewotsí fíínore.

Aríyosha:goora goorə as'o móó faleratse.

A.míid'əka
Bí. Katsíya
Cí.shípəra
E. Shaawa
Dí. K'o'a

Bo'atsə shíyet keewotsí:

1. Gook'onatə angaríyo danəfəte?
2. Itə galítsí ashawots gook'o eegə naarí fíínoshe bojítsəfe ítə bek'əfoní?

2 Gook'onatə angareyo eebí?

Gook'oní gízowots gëtsítsí atso ak'atse, aawu k'ees'atse yoongatse , awushatse, hogatse kotetuwe. Gook'oní gízots gítsítsí atso béfííno shengəsh béfíínish k'alít utí atsosh iímets shuutse.

K'alets mízots (mízə beeratse, mízə índatse.....) Daatseyíruwoníye gook'a eteyíruwoní. Mereeronatə eyíhatse daatseyíruwonəmo angaríya etefoní. Fabərítotse s'ayínon fíindék'ə kíshere k'osh k'osh fíino íímet shík'ets gookí k'ac'o daatso faletí shengsh detsets gízowots gook'atse wokín angaríyatsəne.

Gook'o gízotsə atsatse shot'ədek'ə kíshets saayítóna shengsh detso k'azeyal ok'ofalítuwe . Fíinosh jínetə gook'o wokín angaríyo kaarí yongon wokín beerí motso fakar shuukíyo geyítuwe.

2.1 *K'aat'ə 1: nababar dana*

1. Nəbabiyatse tur " ara" wokín " koota" erər aaníwer.

- A. Angaríyo daatsetí jamə k'alets gízowtsokəne.
- Bí. Gook'onatə angaríyon a'amosh, kotíyonatə k'osh k'osh k'ac'əwotsí fíinosh k'alítuwe.
- Cí. Gook'o tawon shuuk'íyo geyítuwe.
- Dí. Gook'onatə angaríyo s'aayín kotosh motson beezo geyítuwe.
- E. K'aletonatə k'alal gízotsoke daatset k'alo gook'onatə angare baare.

2. Haníye dashí aatotsəsh nəbabiyatse tur aap'on aaníyo íímere.

- A. Gook'o gízots gítsí atso eegatsənəya békotí?
- Bí. K'aletsotsenatə k'alal gízots eegone bok'oshí ?
- Cí. Gook'o ashə na'osh bíimíru k'alo fa'a ? Keewuwere.
- Dí. Gook'o bé'oo'awok'o aak'äləníya noshuuk'í?
- E. Itə galotse ashots gook'o boshuuk'íruwok'o keewuwere.

2.2 *k'aat'ə 1: guut'í tera*

1.haníye dashí aap'əwotsən s'een matsí keewotsí fíínar nababor.

A.yoonga

- Bí.kakuwa
- Cí gook'a
- Dí.shuuk'íya
- E. Beera

2.haníye dashí aap'owotsəsh goonkera bíitso íímere.

Aríyosha : **muk'a : eena**
aak'a nas'a

A. Ak'a	e. Maa gíza
Bí goora	fí. Karəna
Cí. Daatsa	gí geeza
Dí shuuk'a	hi. Jaga.

3."A" shírotse beyíru aap'owotsí "bí" shírotsətsonton jagíwere.

"A"

1. Ok'a
2. K'alal gízotsí
3. K'alets gízotsí
4. Joosha
5. K'aawa

"Bí"

- a. Míiz beera, inda, eyísha, mercera
- bí aawí ayíkə / k'ees'əkə/ wora
- cí. Awasha
- dí. Awushí butsəfə wora
- e. Daaza bola. Farəsha
- fi . Motsa

2.3 *K'aat'ə 3: guut'a*

1. Gook'onata angaríyon eebí? Etíru nəbabíyo t'ínare manatso gaareyon wotatə K'aat'owotse shíyerəte. Andor nebabí shín gítə muro ítə dabətarats guud'er. Itə guut'oro aap'í dagatse beyoko ooríre jíndo korəde'e guud'ere.
2. dambí ítə guut'ətsəmana aani jíndə desha worək'atats guud'ere.
3. Itə guu'tor fídelíyonatə fídelí dagotse, aap'onata aap'í dagotse beyokí baasho k'azonata jíndə shoyon wotowe.
taawu 1 natə 2 ítə guut'ətsə nəben de'e s'íílere. Aawune shengo? Eegoshe?

bo'atse tur shíyetə keewotsí:

1. Daníruwots ítə sheeshonata bodítson eyoke ítək'ot'efo?
2. Sheeshonata bodítson nodaatsətsokə k'ot'o ebádowe?
3. Sheeshí maa etíru aap'o k'awítsəde'e guut'o faletuwa ?
4. Sheeshí maa etíru aap'o ambəts aap'on ffíneyí?
5. Gítə aap'o íkok'o bonababeyor eegínaarí aap'a erənýya danefoní?

3 sheeshi maa k'ala:

No daatsətsok bodíts k'ot'o shoodə faní weere . Manu awusho bəbutsur d'i'on , yoongo, gízotsən etə k'osh k'osh weerotsən nodaatsətsokə nosheeshíru sheeshonata bodítso aatsona, gop'onata fokots eehar aatso békíímshítí kíímətsə aatsəman k'osh k'osh shoodosh woshítuwe. Han béwotətsotse sheeshonatəbodítso nodaatsəts beyokokə juwo geyíratse .

Sheeshí maa beyo ayí k'alo detsəfe. Manu ushonata k'osh ffínotsəsh wotíru aatso békíímawok'o / bé'awasherawok'o/ aayítuwe. Gítəlí keewoní zaanzowots shibosh wotítə beyoko bodaatsawok'o woshítuwe. K'oshonu aawí s'íílosh gondətsotsənatə shook'ə keewots bo'azerawok'o aayítuwe.

Hanə bémotətsotse nogalotse sheeshí moo k'aníde'e ffínats jíítso geyítuwe. Shoodə baziyosh k'ale geyít k'osh kotots fa'ano manotsu:- sheeshí mooníye aane hakon buutso mafətse shínonata méé hakon kísho samunonata aatson masho geyítuwe.

Hank'ona sheeshí maa aalon wetə shoodotsí bazíyo faletuwe.

Ayí shoodo jamotse ac'uwí shoodo sheeshí maaaalonetə bodítsoníye hakon s'ayíno kotə k'azon, bodítson wetə jeremíyotsən tutso non detsetuwe.
Jeremíyanotsu bés'ayín kotera aatson, buutson, mashera kíshon, buutsə méeyí k'ac'owotsən tutso no'atsots kíndon shoodosh non woshítuwe.

Sheeshə moo bí'alətsoke bodítso nok'ot'e hakon datsots duuko geyítuwe. Jamana sheeshímoots shíyonata sheeshə maa furí ípo doozər unə'aawo s'ayínon deshəde'e fíínats jíítson shoodə bazíyo faletuwe.

3.1 *K'aat'ə 4: nababar dana*

1. Hasníye dashí aatotsí nəbabíyatse tur " ara " wokín " koota " erər aaníwere .

- A. Sheeshí maaníye k'oшhokə bodíts k'ot'oní shoodosh běwoshítí.
- Bí. Buutsoníye shínonata shuutso kísh masho shoodəbazíyosh wotítuwe.
- Cí. Jeremíyots atso mand bokíndít aatson, buutsonata buuts meeyí k'ac'owotsəne.
- Dí. Sheeshí moowots keshoní nemonata doyon eensho shoodə bazíyosh k'alo deshatse.
- E. Ushonata k'osh fíínosh wotíru aatso bodítson bí'awashírawok'o koto geyítuwe.

2. Haníye dashí aatotsí nəbabíyatse tur aap'on aaníwere .

- A. Shoodə dowosh wotít keewots eegəno?
- Bí. Aatso awashíru keewo ebi?
- Cí awashts aatso eebí bédowe?
- Dí ushonata k'osh fíínosh wotíru aatso békíimawok'o eek'ale běgeyítí?
- E. Sheeshí moowots k'ot'oníye k'osho shood bazíyosh k'alet koto keewuwere.
- Fí. Sheeshí moowots bodíts k'ot'ek'azon wetə shoodo eebí?
- Gí. Sheeshí maa alətsoke bodítso aak'owe k'aleti?
- Hí. Jamon shoodə bazíyosh eebí k'alo běgeyí?

3.2 *K'aat'ə 2 keewa:*

1. itə galítsí ashawots sheeshonata bodítso bokeshəfo aake? Itə galetsí bodítsí keshí doyatse gaareyon shíywewere.
2. sheeshímoots bodítsí kesho bíimet k'alatse gaareyon keeweyar itə dants dano k'aat'otse shíshíwewere.
3. No daatsəts beyokotsok bodíts keshon egəege naří míid'o bědowetuwok'o gaareyon keeweyar itə dants keewotsí k'aat'osh shíshíwewere.
4. Itə galítsí ashawots sheeshí moo bodozəfo eegon eegon běwoto k'aat'otse keewuwere .

3.3 K'aat'ə 3: guut'í tera

Masətawoshiya:

K'osh k'osh k'aaronat shapon detsətsə fideliyotsí gonkíyon tookə faləts bítse detsəts aap'owotsí fiino faletuwe.

▪ Ariyosha

K	A	N	M	O
E		B		T
	I		Sh	

Dambí beyíru jaandanítse beyíru fideliyotsen haniye dashí aap'owotsí fiinetuwe.

Gítə fideliyetsstsí na, ke, te, bo, ísh.

Bí. Keezə fideliyetsotsí ísha, maa, íbo, asha.

Cí. Awude fideliyetsotsí kana, toba, taba, míta.

Dí. Uutsə fideliyetsotsí tíisha, éésha, kamba.

Itu haniye dashí iimets fideliyotsen gíto, keezo awudonatə uuts fideliyotsí detsəts aap'owotsí fiinore.

S	N	T	R
K	A	Sh	E
O	B	I	M.

3. K'osh k'osh fideliyots work'aton, karetoníyon, kompor satiyon, tok'on doozəde'e k'aat'owots de'ewar gonkeyon aap'o fiinar ítí danýíruwosh kítsuwere.
1. Ití danýíruwo aak'ə marats k'osh k'osh fideliyotsí eekəde'e bégudd'e nýír nýíron tur aap'o keewuwere. Itə keewotsí aap'əmanotsəno ítə dabətarats guud'ere.
2. Aak'əmaratse eekədek'ə guut'ets fidelí manotsən ítə danəts moonatə bodígízí shuutso guud'əde'e nababore.
3. Itə galitsí ashawots fiino boffínefo eegə weerí k'ac'oneya? Boshuutso ítə dabətarats guud'əde'e ítí danýíruwosh kítsuwere.
4. Zeerowatse tur jeed'iyats bodəfetso ambətsə taawots bobeyo danəfəte,? Abəní (o) zeerowatse tur (9) jeed'í bodəfetso beyíru taawotsí fidelíyon guud'əde'e danýíruwosh kítsuwere.
5. Haniye dashí iimets aap'əwotsən k'osh k'osh aap'əwotsí fiinar ítə dabətarats guud'ere. Itə guut'ətsono danýíruwosh nababore.

Ariyosha: iimets aap'a fiinets aap'owotsí.

kofanga	foka - gofa
	koka- aka
	fa'a- oka

Iímets aap'ewotsí iimets aap'owotsen fíinetsewotsí.

- A. Beyoka
- Bí. Terewera
- Cí. Terafika
- Dí. Shèlawula
- E. Jíre jíita

Masətawashíya:

Aap'í tuwatse, dagotse wokín s'uwatse shap'ets fídeliyotsí s'eentson aap'ə fíino faletuwe.

Tuwatse shapətso dagotse shapətso s'uwatse shapətso.

- aatsa	ka- a	a-----
- atsa	kana	ata
- atsa	kema	aatsa
- meetsa	kaka	atsa
- mítsa	kaka	ama
-ta tsa	kamba	aawa
-ketsa	kesha	aaka
		ak'a

Aríyan bət'íwitsiyíruwoní aap'owotse shapəts fídelíyo íkonatə maníye bogə woto béfalítuwok'oníye.

Haníye dashí beyíru aap'owotsí s'eentson bíts dtsəts k'osh k'osh aap'owotsí fíinore.

Tuwatsí shapəts fídeliyotsí s'eentsuwere.

A..... Na	dí. Aa	gí..... Fa
Bí..... Ba	e. tsa	hí..... S'a
Cí.....sha	fí..... Fa	jí..... Rəsh

Dagítsí bofídelíyo shapəts aap'owtsí s'eentsuwere

A. Ta.....wa	e. Ash.....
Bí. mi.... za	fí. O....a
Cí ba..... Ka	gí e..... Nasha
Dí. Da..... Gesha	hí. Ma... Afa

S'uwatse shapəts fídeliyotsí s'eentsuwere.

A.Ta.....	E. Ash.....
Bí. Ma...	Fí. Ambaa.....

Cí.bo..... Gí. Kan.....
Dí na..... Hí daa.....

Keezets awudetsonatə uutsets fídeliyets aapotsatse k'osh aap'o fíínore.

Aríyosh :

1. Ata = ta'a taa
2. Mísha masha, ísha
3. Eyísha = ísha, asha

keezə fídeliyetse aap'əwotsi .

A ma.....
Bí. Uka.....
Cí ika.....
Dí. Na'í

Awudə fídeliyets aap'əwotsí .

A.Keta.....
Bí. boka.....
Cí. Mas'a.....
Dí.foka.....

Uutsə fídeliyets aap'əwotsí .

A.taawa
Bí t'ímba
Cí tíisha
dí meetsa

Masətawashíya.

Wot'e aap'wotsí bodeshíyefoní (-) c'íranəne aríyosha :- dara + desha = darí – desha = duuní + waaka= duuní- waaka.

Gitə aap'owots wot'e aap'on wot'ebowotsíye hakona íkə aap'əno boko gítənalíye.
Bo'íímetə bíítsonu íkə aap'ok'oyíye.

Itə k'aat'ítsí tohotsənto aayeyar ímets aap'owotsats k'osh aap'o dabér wot'e aap'o fíínore.

A.aak'ə,
Bí. Kínde.....
Cí. Genu.....
Dí. Maac'ə.....
E. Worí.....

Fí jíre.....
Hí t'ud'í.....
I . Dawunc'ə.....
Ji. Goní.....

11 k'oш k'oш wot'e aap'owotsí ítə mooke ítə dabətarats guud'əde'e warə k'aat'owotse ítə tohowotsəsh nababore.

Masətawashíya:

Aap'owotsí k'awunon guut'eyora (.) Wokin (1) c'íran aap'ə shaatíru fídelíyotsí galo
geyítewe.
Ariyosha : adís ababa a.a (a/a)

12 haníye dashí íimets aap'owotsí k'awunon guud'əde'e warə k'aat'owotse nababore.

A.. Kíilogəramíya
Bí. Mílí gəramíya
Cí.kílomeetəra
Dí. Deesí meetəra
E. Mílí leetəra

13. Haníye dashí k'awunon guut'ets aap'əwotsí s'eentsəde'e guud'əde'e k'aat'owotse nababore.

A. A. A (a/a)
Bí. K'g (k/g)
Cí. Go.m(g/m)
Dí. D.m (d/m)
E. A. M (a/m)

14. K'oш k'oш k'awunon guut'etsí aap'owotsi k'aat'owots de'ewarə botohowotsəsh bonababítuwok'o k'aluwere.

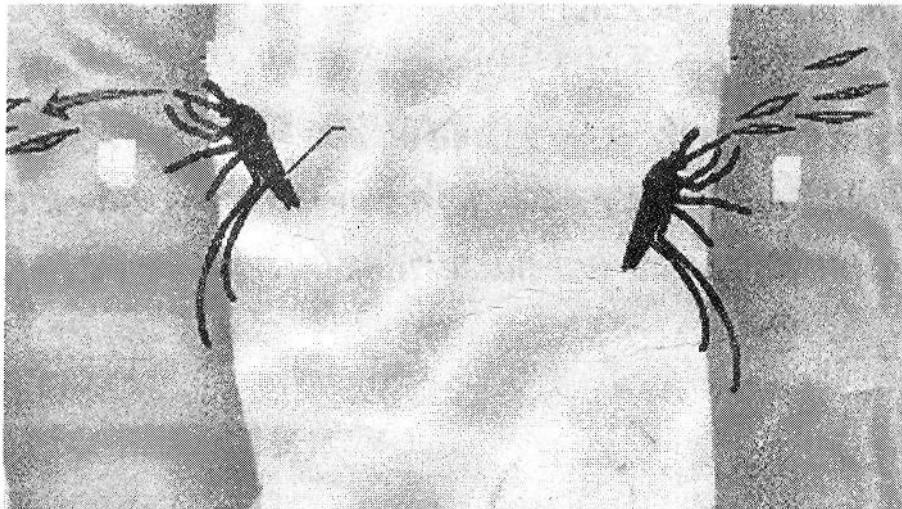
Bo'atse tur shiyetə keewotsí:

1. Shítuwo shoor danəfəte?
2. Shítuwo ítəshoodor eebí ítə k'aləfoní?
3. Itə beyíru galotse ayí asho shítuwo shoodəfa?
4. Shítuwí shoodo shoodeyor shiyef keewots eegə eegəno?

4 Shituwi s'unga

Shítuwí shoodo shoodətsoko jeen ashó mand beshiru s'unguní shítuwí s'unga etefoní .shoodəman beshiyírunu maats shítuwí s'unguníye. S'ungəmanu ashó bəshas'əfo datso bét'aluwore.

S'ungan bísh shibosh wotíru buutso bədaatsír ashə s'atso muus'one. Shoodəts ashə s'atso bəmuus'ora shoodə dowetə aawon bek'era kashets keewotsí s'atsonto bədek'etí. Maníye amər jeenə ashó bəshas'ora shoodetsoke bədaməts s'atso b'ekítí. Hanək'one jeen ashó shítuwó bəshoodetuwo k'o bək'aləfoní.

2/1. Shituwi s'ungu s'atso bəmus'ora

Shítuwonatə k'osh s'ungon wetə shoodotsí kotosh s'ungotsí t'afiyō geyítuwe. Man k'alosho s'ungots boshíbíru beyoko dano geyítuwe. Shítuwí s'ungots bobefonatə bo shíbefoní yoongí kees'í beyokoke. Datsí k'oolonatə tootsí ayoko eezona shítuwí s'ungí shíbosh shengə beyoke. Jooshonatə k'ees'ə beyokokəne shítuwí shoodo b'iayefoní. Ashats míid'ə dowíru s'unganontsí t'afiyosh galots aatso békakerawok'o k'alonatə datsí k'oolo béberawok'o k'alo geyítuwe.

K'oshonu nobeyíru moonatə daní maa galotse bos'íru maarotsənatə tootsotsí s'ayítsonatə aatso kakíyosh falítə juwets maa k'ac'owotsí duuko geyítuwe. Shítuwí shoodatse tookə kotosh galo s'ayínon detso geyítuwe. Kíimotsəno goop'ots kakur duuko wokín mítsə geyituwe. K'osh bazí weeroru shítu s'ungu t'affitə ato danətsotsí aatər boshíbíru beyokok fakon/ fugon/ koto faletuwe.

4.1 *K'aat'ə 1: nababar dana*

1. Haníye dashí aatotsí nəbabíyatse tur " ara" wokín "koota" erər aaníwere.

- A. Shítuwí s'ungu bəbuutso bədaatsəfo ashatsəne.
Bí. Nugusho woter maatsə shítuwí s'ungotsí shítu beshíruwotsíye.
Cí. Galə s'ayíntson shítuwí shoodo bazíyo faletuwe.
Dí. Nogalotse shítuwí s'ungu aalíye.
2. Haníye dashí aatotsí nəbabíyatse tur aaníwere.
A. Shítuwí s'ungu bəbuutso bədaatsír eyokəneya?
Bí. Shítuwí shoodə shoodətsoke jeeno mand bébeshí aak'oneya?
Cí. Shítuwí s'ungu shíbo bəfalít beyoko aak'one?
Dí. Itə galotse kakíru aatso aak'alənýa ítət'afi?
E. Shítuwí shoodə bazíyo ítəfalí eegə naarí maloney1?
Fí. Juwets maa k'ac'owts aak'oneya shítuwí s'ungí shíbosh boowotí?

4.2 *K'aat'ə 2: guut'í tera*

Haníye dashí íímets aap'owotsí baash beyokok s'eentsuwere.

K'ut'a- s'atsa

- shíbefe - shítuwí s'ungotsí
A. Kíimí ayíts galotse zaano.....
Bí. Shítuwí shoodets asho..... Maramarar danetuwe
Cí mítuwotsí..... Shawí masheyo dowetuwe.
Dí..... Bés'ayín kotera galotse beefəno.

Haníye dashí íímets aap'otsítse shuutsonatə golən galəde'e kíshuwere.

Aríyosh :

Gosha	Gosha		Jaaka		
				Goshəka	Jaakəka

A.daníya

Bí. Wos'a

Cí. Isha

Dí. Jooka

Na'amuk'a haníye dashí aríyan ítə daníye hakona shuutsonatə golən gaareyon shíyeyar guud'əde'e k'aat'otsenababor.

Aríyosha: shuutsa golí

_danəka _wodəma
_aber _s'aada

Haníye dashí s'een matsí keewotse golotsí galəde'e kíshuwere.

1. Ariyosh : a. Daatsetss wos'əkiy.
 bi. Aber wodəm danəke.

Aríyanatse boshírots jíndíyetsotsí golə aap'owotsíye.

A. Ketə na'o waare.

Bí. Mítə eeno díhutserē.

Cí. Míz buunu k'írutsera.

Dí. Wos'íru fooco s'eenəre.

4.3 K'aat'ə 3: *guut'a*

Haníye dashe s'eña s'een matsí keewotsí s'entsuwere.

Aríyosha : a . Notaho békíimal..... Wotítuwe.

	bí amalí shengets daníruwo.....
aniyotsi:	a.ashetsots shibosh bi. Shuneka
	a .nogalo s'ayintso nok'azal-----
	bi .shawo di'on bémasherawok'o-----
	cí. Daní maa k'as'o baatsíyosh.....
	dí. K'osh k'osh mas'afotsí nababə.....

4.4 K'aat'ə 4: keewa

Haniye dashe t'ínts aatotsəsh gaareyon wotar ítəshíyeya hakon k'aat'otse ítə sheyets keewotsí níyír níyíron tur keewuwere.

1. Moowotse keshíru shootonatə galotsí kímo mítsónatə wokínde'e juwotse aawune shengo ? Keewewere.
2. Galə s'ayíntso shengə bék'otə? Eegosh eegoshe bék'alít bí'ar?

5 Ambeshenatə bégalitsi naana 'otsi:

Weshe k'azo. Dano danə k'azo, kootetso, uump'onatə s'ayín kotek'azo " wodəm naana'ots fíne ? Wodəm woto hank'oyí wotalə taash oorowe " etət shiyanefera bewatso mand k'azəbi'amí .

Ambeshí muk'əna'a kítə íkuts beyíru na'e. Ambesh maa ashotsísh wosheka, bés'ayíno kotonatə bédaníru dano nababə shunkə bewotətsotse bémāa ashonatə galítsí ashots shunfene.

Ambesh beyíru galotse maa ashosh wosherawots, bos'ayíno korawotsənatə bodaníru dano kabíra naano'ots fa'ané. Naana'amanotsu kakuwede'e weerəbeshíru asho boc'ashet, níbo bok'ínt. Bo'amalí gondansha ambesh bok bét'ínawotsəna bí shunakene. Boffíníru gond fínan bék'or bosh bék'yanefo. Shíyan baaron besho geraka. Bon ízosh íkə aawo jametsots kakuweyat bobeyíruwok bí'am. Naana'otsu yootsí bokə t'ína na'o tereweero bokə bí'am bogene'u. Naana'otsítse naton woter angon bogo aber " aak'owe ? Ambesh hambets aak'oneya wosh nəfali, eebi nosh dek'ənəwa ?" Bí'et. Ambeshu " adətə egəde'e təweyíshe ítəgeyí" bí'et. Jamotsu s'íleyatə mí's'etə sílere doogana bo'et. Nonəto woto nəgeyala saatímo wokín k'ac'o de'ewo nene geyítuwe bí'et aber. Ambeshu bí'et bokeewetsosh genewefets taatəwa ítənto ítə fíñíru fíño fíñoshalí ítə uump'íru saantímo eyoke ítə dowíruwok'o danoshe bí'et. Bowe dek'ətə noníhínatə no. índokəne bo'et. Ambeshu bék'ítso aak'ídek'ə " taa təníhatse woter tənídatse saantím ump'o geratse " bí'etí hakon ishí ítə danə dano egoshe ítə k'azí ? Etət bí'at. Jamotsu íkats dek'ətə dano doofike bo'et.

Ambeshu dek'ətə doofa eto eega ete? Etətə bí'at. Doofa eto eega ete? Bo'et bowuaní itíye eebí íteteti? Bí'et. Wodəm naana'a ete bo'et

Ambeshu keewan ayídek'ə bí'ad, bék'yan boffínónu béníbobék'oníre

5.1 K'aat'ə 1:- nababar dana

Haniye dashí aatotsí nəbabíyatse tur " ara " wokín " koota" erər aaníwere.

A.. Ambesh daní moon, maa ashonate galítsí ashawotsoke shuneke.

Bí. Ambesh galotse beyíru naana'otsí maa ashawotsənatə bogalítsí ashoke shunekənalíye.

Cí. Ambesh bégalítsí naana'otsəsh ízo íimake.

2. Haníyedashí aatotsí nəbabí weeron aap'on aaníwere.

A. Ambesh bék'beyír aake?

Bí. Ambesh daníyíruwoke, maa ashonatə galítsí ashoke shunekə bewot eegoshe?

Cí. Ambesh beyíru galotse beyíru naana'ots bo'amalo aak'one?

Di. Ambesh bégalítsí naana'ots mand bédam eebí?

E. Ambesh galítsí naana'ots saantímo bodoofo eyokəneya?

Fí. Ambesh bégalə naana'otsok bék'badətsok'on shíno bí keewítso kone?

5.2 K'aat'ə 2:- guut'í tera

1. Haníye dashí íímets aap'owotsí k'aaro dikonatə tuuzon bo'ímet bíts'o s'een matsí keewon kíítsuwere.

Aríyosh: maa = ambesh , maa bí'ag/ bédíhora) máá= ambesh mísh máá bí'am/bétuwora)

- A .bí
- B .uka
- Cí. Aatsa
- Dí. Mísha
- E. Mítä
- Fí. Waaka
- G. Butsa
- H. Ata

2. Haníye dashí aap'owots s'ee n matsí keewo fíínar k'aat'otse nababore.

- A. S'eegere
- Bí. Gotere
- Cí. Mááre
- E. Sheefa
- Fí. Uump'er
- H. Iza

3. "a" shírotse beyíru ap'otsí "bí" shírotse íímetsəwotsənton jagíwer.

"a"	"b"
1. Maa asha	a. Amalí gonda
2. Nibə k'una	b. Sheng gawa
3. Gala	c. Níha, índa , míhsa, eshuwa
4. Do k'uma	d. Gerí gaad'a
5. Ump'onatə kootona	e. Maamaa
6. Jaleyonatə wosheyona	f. Maa ashonatə galotse shunetuwe.
h.eep'a

5.3 K'aat'ə 3:- guut'a

Masətawashiya:

Ayí ashowots bodantsonatə boimanets s'eegotsí k'awítsəde'e guut'o faletuwe. K'awítsəde'e guut'eyor guut'ií jífuwotsí dek'o geyítəke.

manotsu

- . P'afinatə angadina etefotsi (.) (/)
/= angadí .p'afi
- Aríyosha: adís ababa = a.a wokín a/a
daní maa= d.m wokín d/m.

1. Haníye dashí aatotsí k'awítsəde'e guud'ere.

A/ debəre zaayítí adad shanír galoní.
bi/ daní moo s'ayínon detso geyítuwe.
ci/ adís ababí kító benshangul gumíz guuratse ayí woke.
di.benshangul gumuz guurí keto asose.

2. K'awunon guut'etsí s'eentsəde'e guud'ere.

- a. K/g
- b. S.m
- c.k/m
- d. D.m

5.4 K'aat'ə 4 keewa:

1. Daní mooke, galatsí ashawotsoke, maa ashotsoke shuneyosh eegə eegə k'alo bégeyítuwok'o gaareyon shiyewere? Itə keewets keewono k'aat'otse keewuwere .
2. Uump'o ashats bédowet mííd'o itə maa ashotsí aatər itə daatsəts dano k'aat'otse t'íntsuwere.

Bo'atse tur shiyets keewots:

1. Itə galotse mas'í índo fa'a?
2. Mas'í índo aak'o beshibefok'o danəfəte?
3. Mas'í índə k'alo ebi?

6 Mas'í índa

Mas'í índo bídəf kashets keewotsítse íkoníye. Mas'í índoke mas'onatə gagon daatsetuwe.

Mas'o mas'í índots botookí butsosh bok'aníyalor ashawots buutsonatə k'osh k'osh fíínosh jíítsəfəno. Mas'í indots mas'o bok'anífoní k'osh k'osh fuundotsí muus'one. Bok'aníts mas'əmano fuundots ooyí bowutsor meetune. Mas'o sheng buutse. Mas'ə móóní jeen woshítuwe, angó íímetuwe, atə fíínosh wotítuwe, goto bazítuwe, íís'o kup'íytuwe, atsí gook'o ank'əshítuwe, bəsəkutíyonatə karamel fíínosh wotítuwe.

K'oshoni bəgagon c'eesho fíínetuwe. Maa urosh, tunkaníyontə sharí c'aamo bííts guposh wotítuwe. Gagots gupets tunkaníyonat sharon aatso kíndəshake.

Mas'í índots bobuutso dek'erawok'o bobazífo shaas'one. Gaaguro worəsheyor mas'í índatse bazít taho / tuto) karo geyítuwe. Gaaguro worəsheyor mas'í índotsí shengshde'e koto geyítuwe. Masí índots bobefoní jírone. ikə jírotse keezə naarí mas'í índots fa'ano
-shuwiru mas'í indotsi
- fííníru mas'í índotsí
-shoyíru mas'í índotsí

Shuwituwoní

eena'a

fííníruni

Mas'í índotsí botookə tookí fííno detsəfəne. Shufə mas'í índuní keets keetson mas'í índí naaro bət'afawok'o shatíru bəwotətsotse mas'í índə jamí índíye. Fííníru mas'í índots maatsots wotat buutso kakuwítuwno, gaagorotse mas'onatə gago k'anítuno.

Gaagurí s'ayíno kotetuno, bobango tebon gaagurítsí k'ees'o kotetuno. Balangaro kotetuno. Shoyíru mas'í índí fíínóní shufə mas'í índu shoyí baaro wotat shoyí bék'əríye hakon jíro bín bégerawotse gaagurotse k'ayí bibídetí.

Mas'í índo wodəmonatə shaawu buutso fíínək bəwotətsotse ashəna'a jamots íkats to har bodanonatə bo'angok'o bofííník'e sheng fííno bo fíínítuwok'o aríyí shenge wotatə bəkíítsíri.

6.1 K'aat'ə 1: nababar dana

1. Haníye dashí aatotsí " ara" wokín" koota" erər aaníwere.

1. mas'í indots mas'o bok'aníyír ashosh etətənýe.
2. mas'o gaagurotse kishosh mas'í índotsí tawon mítsø geyítuwe.
3. mas'í índu ashosh sheng aríyon s'eego faletuwç.
4. shufə mas'í índu keetsø keetsakiye.
5. Fííníru mas'í índots gaagutsí kees'iføne.

2 haníye dashí aatotsí nəbabiyatse tur aap'on aaníwere.

- A. Mas'í índo eegí naaratse béwot'e?
Bi. Mas'í índatse ebí daatse?
Ci. Mas'í índu mas'o bék'anír eegoshe?
Di. Mas'ə móo eegə eegoshe bék'alítí?
E. Keets keetsíru mas'í índu kone etefoní?
Fi. Shuwíru mas'í índu shoyíruwo mas'í índo kone etefo?

6.2 K'aat'ə 2: guut'í tera

Masətawoshiya:

Aap'owots bítsø detsəfəno. Bodetsəts bítsønu k'osh k'osha. S'een matsí keewotse bodetsəts bítsøna kaawu bítsø detsəfəno. Kaawu bítsa etoní aap'ə íko k'osh aap'alo bí'al bí íímet bítsøniye. Hanə naarí bítsønu díkəshínerí bítsa etefoniye. Aríyosh :-
K'etere s'okere

jeerere – ushøre.

Haníye dashí aap'owotsəsh arets bítsø íímere.

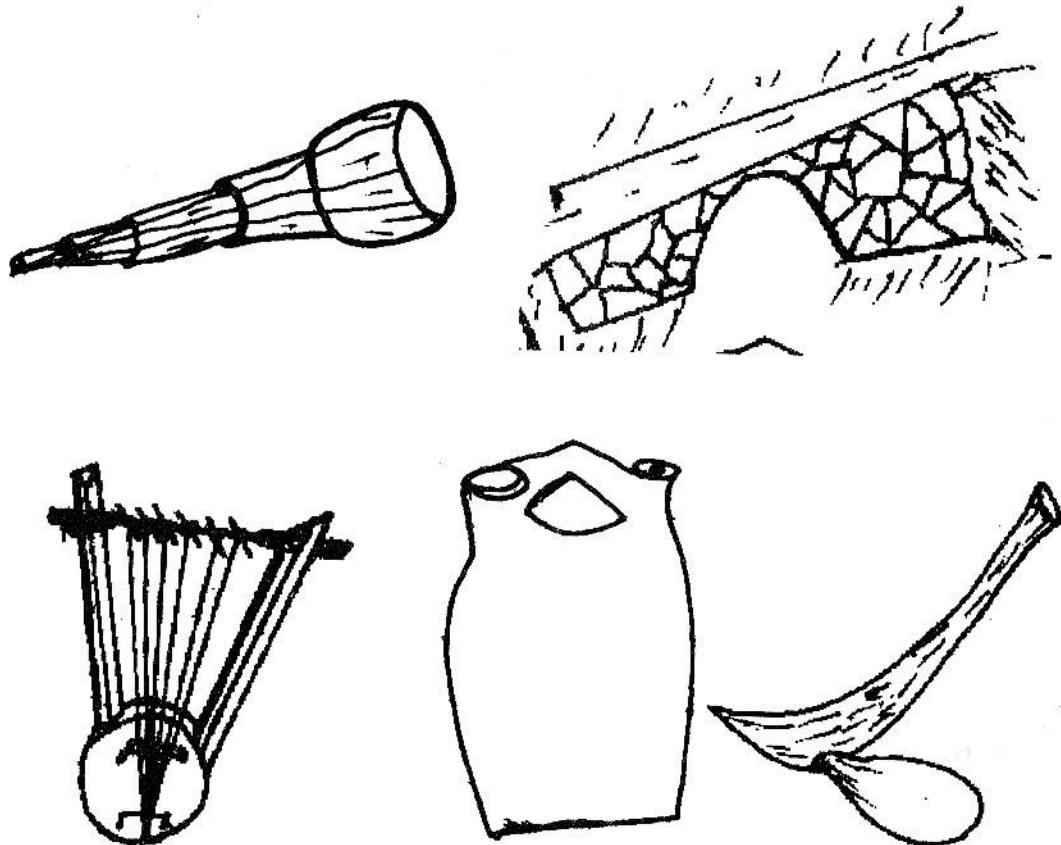
A. taher	D. Shíyanere
B. Shawa	E. It'ore
C. Fayere	F. Keena

Gaareyon wotar haníye dashí aap'owotsatse k'osh aap'o fíínar daníyíruwosh kíítsuwere aríyosh:

Íímets aap'a	fíínets aap'a
Balangara	- bala
	- gara
	- naara
	- anga
	- ara
	- alanga

A.. Farəsha	ci. Aləhura
Bi.terəwera	di. Ak'əmasha

3. Haníye dashí arotsí s'ílər boshuutso guud'ere.

4. Dambí t'inets arotsəsh ítə iímets shuutson s'een matsí keewo fiínar k'aat'owotse nababore.

1. itə galotse daatseyíru moonate bodí gízots shuutso guud'ede'e warə k'aat'otse nababore.
2. itə tookí taaríkíyo k'awunon guud'ede'e warə k'aat'owotse nababore.

6.3 K'aat'ə 4: keewa:

1. Haníye dashí aatotsí gaareyon wotar ítəshíye hakon ítə daatsəts dano ítə k'aat'itsí tohowotsəshə níyír níyíron t'íítsuwere.

- A. Itə galotse mas'o eegə eegosh b̄ewotefoní?
- B. Itə galitsí ashawots mas'o bodatsəfo aak'o weeroneya?
- C. Ashə na'ots mas'í índotsatse bodatsəf aríyo eebí?

Bo'atse shiyeyo b̄etuwigít keewotsí

1. Itə galotse beyíru ashawots naana'osh ayíro bo'ííməfe bek'ə danəfəte?
2. Maana'a no'etí2ruwots ambəts natotse beyiruwotsəne
3. Ití naana'osh itə íímíru ayíro fa'a?

Na.a muk'ə na'osha
 Na'a muk'əna'osha
 Korədek'e ambetsona
 Gorí aawu kaye jamə aawona
 Bí'ankaterawona bímííd'erawok'owa
 Bí'atso mayere aawu jamona
 Bí'atso kíimər bék'us'í rawok'owa
 Índu s'aatsí ezo bémuk'erawok'owa
 Eenosh. Jeenosh ayo k'alítuwona.
 K'et'o k'ot'ek'aye fuuro íshek'aye
 Gasho wat'íye k'aye bí'aawo weshetuwe.
 K'eto ud'ijo, bi'atso k'at'ijo
 Atsosh gondo bédowet shoodo.
 Danewe hana gondə nemə b̄ewotona
 Na'o jeenatso míid'ə dowetuwna.
 Nugush na'o gofo ame gondo deshatse
 Gondə b̄ewotətsotsənmo maatsosh woteratse.
 Naana'ots eenəne íkə kíc'alona
 Jamo jkowotowe políyo t'afíyosha
 Díngaton tur na'o béshoodala.
 Jínər bék'eeraw jíiní mookə damone.

6.4 K'aat'ə 1: nababar dana

Haníye dashí s'een matsí keewotsí nəbabiyatse ture " ara " wokín " koota " erə aaníwere.

- A. Na'í marəmat'o ezo bédartsí bínd baarokəne.
- B. K'et k'ut'íyo gondə neme.
- C. Políyon míid'ets na'o bəshuntsok'o sha'erake.
- D.

Haníye dashí aatotsí aap'on k'aat'otse aaníwere.

- A. Eenosh na'osh eebí b̄égeyítí?
- B. Naan'a míid'ít gondə nemots eegə egəno?
- C. Gofədamíyo b̄égeyítuwo maatsemo nugushe?
- D. Na'í marəmat'o eegə k'ale b̄égeyí?
- E. Na'í marəmat'o ezo bédartsí eyokəneya?

6.5 K'aat'ə 2: guut'í tera

Haniye dashí aap'owotsəsh íkənaarí bíitsonats goonkera bíitso tohar gaareyon íimere.

Aríyosha: íkənaarí bíitsa:

K'ees'a = tawa

Maawa= shaatsa

Gookera bíitsetsotsí: woka – karəna

Geenza- k'awuna

1. Narí bíitsets aap'owotsí íimere.

A. Gírema	c. S'aada
B. Gíra	d. C'ic'a

2.onkera bíitsets aap'owotsí íimere.

A. Gíra	c. S'eena
B. Aak'a	d. Joosha

6.6 K'aat'ə 3: guut'a

Masətawashíya:

Guut'o noon keewu falotsítse íkoníye. Han bēwotətsotse guut'o noguut'or haníye dashí keewotsí dano geyítuwe.

- Fídeliyots shapo korəde'e guut'a.
- Fídeliyots dagotse beyíru beyokí baasho kota
- Aap'onatə aap'í dagotse beyokí baasho kota.
- Jíndo korəde'e dashənatə dambo no'amawo kaatsəd'e guut'a.
- Aap'ə íko bíts guut'ə k'aza.

Masətawashíyatse íímets keewotsí fíínats jíítson haniye dashí aatots aaníyo guud'ede'e kíitsuwere.

1. Itə daní maa kats'otse daatseyíru keewots eegə eegəno?
2. Itə daní moowotse eedísí bazíyosh eed'íyets gaareyots fa'ano?bobeyal eegə eegə naarí fííne bofíínefoní?
3. Itə galítsí ashawots bokeewufere itə shíshíts wokín itə danəts tururo, íbo híp'ə etefo guud'ede'e warə k'aat'otse nababore.

6.7 K'aat'ə 4: keewa

1. Itə galatse naana'otsəsh k'aleyíru koto ebí ? Gaare gaareyon wotar shíyeyar ítə shíyetsman ítə tohowotsəsh t'íitsuwere.
2. nana'osh gondə nemonatə fíñeno etefots eegə eegəno? Itə maa ashotsí aatəde'e ítə k'aat'itsí tohowotsəsh keewuwere.

Bo'atse tur shíyetə keewotsí

1. Joosh joosh ítə maa ashowots ítə worəootse wokín maa ganoke ebí boffínefoní?
2. Worəfotse wokín maa ganoke tokeyíruwots eebí etefo?
3. Worəfots shookefə maayots eegə naarə bowoto keewuwere.

7 Worəfi mááyotsi.

Worəfí maaya etefotsí beyíru maa ganoke tokeyíru mááyonantə shookeyíruwotsíye. Worəfí maaya etewu worəfots boshooketsoke eenər k'alə ímetu wots bobeyalor badə bogotsəmo bobos'ətsoke waad'əde.e shengsh k'aniyets dengats beshíyerəne bo'eenfoní. Worəfí mááyots gítə k'alo detsəfəno. Bobogə k'aloni buutsosh bémoterəna, gítəlí k'aloni gízə daatsí weerosh bo'íímíru k'aloniye. Ayí worəfí mááyots fa'ano.

Manotsu:

Bomááro mefotsí:- toba, dume toba, salat'a , k'osət'a bowoterəna bogíndo meyíruwotsí shungurət'a, tokosha shuwa.... Bos'ap'o meyíruwotsí : kaarotíya, anc'otíya boshuwo **meyíruwotsí** : komandora. Férí k'aasha.... Worəfí mááyí hanots katsíde'e wokín

atsíyerawo móófaletuwe. Worəfí mááyotsoke bayítamíníyonatə madənýo daatsetuwe. Buutsanots k'osh k'osh shoodotsí nonbodeshawok'o bazítuwno. Han bəwotətsotse worəfí maayotsí jamə aawo móóna shoodo bazír jeen woto faletuwe. worəfí mááyotsí kashədek'osh nobeyor kaashək'on maa ganoke bos'íyo faləfone. Kaashədek'í worman datsə waakon beshíyoníyere worəfí mááyotsí bos'íyon beshíyo s'ekə wote.

7.1 K'aat'ə 1. Nababar dane

Haníye dashí aatotsí " ara " wokín" koota " erere .

- A. Worəfí mááyotsí bos'íyo ayí aawonatə gízə aatítək bémoterətsotse mange.
- B. Worəfí mááyí jamotsí gooron móó falefe.
- C. Worəfí mááyots buutsosha bako k'osh k'alo deshatsəne.
- D. Worəfí mááya etefots bomaaronatə bos'ap'ə baaro meyíruwotsíye.
- E. Worəfí mááyotsí móó jen kotosh ayí k'alo detsəfe.

Haníye dashí aatotsí aap'on aaníwere.

- A. Woréfí maayotsí woréfí mááya ete eegoshe?
- B. Woréfí mááyotsoke daatseyíru keewotsí keewuwere?
- C. Meyíru woréfí mááyots atsí k'aat'otsí keewuwere?
- D. Katsíyonaté katsíyerawo meté woréfímaayí naarotsí galède'e keewuwere.
- E. Bogíndé mefē woréfí mááyí naarotsí keewuwere.

7.2 K'aat'ə 2 guut'a

Bo'atse tur shiyet keewotsí:

1. S'een matsí keewo ebí?
2. S'een matsí keewo eegonaté aak'owe fíinefo?
3. S'een matsí keewí k'aat'otsí etefots eegə egəno?

Masətawashíya

S'een matsí keewa:

- S'een bíitssets keewo bíshíyo falítuwe.
- Aap'owts matseyon fííneka
- Gítə atsí k'aat'owotsí defsəfe. Manotsu:- doonzonaté típəna
- Aríyosha:- aber waare
- Maamít naana'ots baabení amérəno
-

Haníye dashí s'eena s'een matsí keewotsí s'eetsuwere.

Aríyosh: woréfí mááyotsí.....

1. Woréfi mááyotsi buutsosh wotituno.
- 2 .woréfí mááyotsí gíz daatsí weerəno.
- 3.woréfí mááyotsí galo baatsítuno.

Hanə weereron haníye dashí s'eena s'een matsí keewotsí fíínore.

- A. Dume tobó bémáar.....
- B. Woréfí maayotsí shengsh k'aníyets degats.....
- C. Madeníyo woréfí maayotsoke.....
- D. Jam aawo woréfí maayo móóní.....
- E. Woréfí maayotsí gízə.....
- F. Bayítamíyonaté madeníyon woréfí maayots oke.....

2. Tuwonaté s'uwartsí baash beyokotsí s'eentson s'een matsí keewotsí s'eentsuwere

- A.ríya:..... Béwafer weeratse.....
Aaniya : 1 oots bérafer weeratse nogonke.
2. Adís ababon bérafer weeratse nobeshe.
3.ikotsé bérafere weertse nogonke
A..... Buutsosh.....
B. Móó ayí k'alo.....

- C. Maarə mefə.....
D. Shaasho nəware.....

4. Haníye dashí aap'owotsən s'een matsí keewo fíínar ítí danýíruwosh keewuwere.

- A. Aríyosh gema:- gemo aze yooní beyo kotetuwe = gemo bí'alýala bodígízots beyo falatsəne.
- B. Mítots
- C. Maa asha
- D. Taala
- E. Jeena
- F. Amala
- G. Eedísíya
- H. Kasha
- I. Gaweya
- J. Foka

1. Ití danýíruwo bad'íde'e aak'ə marats aap'owotsí báguud'e ítə matsəde'e s'een matsí keewon nokoreyar k'aat'otse bísh nababore.
2. Aap'owotsí karətoníyots guud'əde'e warə kaat'otse gonkíde'e s'een matsí keewotsí fíínore.

7.3 *K'aat'ə 3: keewa*

1. Itə galítsí ashawots worəfí mááyotsí bos'ífəno?

A bos'írakəno wotal eegoshe?

B. Bos'ífəno wotal aak'onatə eegənaarí worəfí mááyotsí bobos'ífok'o gaareyon shíyeyar gaareyon ítədants keewotsí níyír níyíron keewuwere.

1. Worəfí mááyotsí bos'íyon ítə galotse aríyon s'eegetə ashawots bobeyal aak'o man boffín tsok'o aatəde'e k'aat'otse keewuwere.
2. Itíyo daní mooke ítə aanor worəfi mááyotsí bos'í danəfəte? Fíinefəte wotala aak'o ítə fíinefok'o keewuwere.
3. Worə mááyotsí bos'íyo tookosh wotere gaareyosh bímet k'alatse gaareyon shíyewere. Itəshíyets keewo k'aat'otse keewuwere.

Bo'atse tur shíyet keewotsí

1. Keetso ítəkewor keetsí taawo wokín ítə íímet k'awutso ítə galəfo eegoneya?
2. Guut'on notaawíru taawotsí arabíkəne borəno bétookí taawo detsəfa?
3. Borəní noono bétookí taawo detsəfe ítətal ambətsats bəbodəfetso guut'o falítute.

8 Borəni taawa

Noon jamots keewotsə ayo. Muk'e eeno kítsosh wokín galosh wotít c'írəne. C'ira no'etora ayo, eenonatə muk'on..... Galosh k'alítə guut'í are / 1,2,3,4..... / eteyíru taawotsí ete.

Doməní noono guut'ə detsəts noonotsítse íko wotatəní bētookík wotəts taawí c'íro detsəfe. Borənonəmo taawo detsəfets bētookí cv'íro deshatse.

Doməní taawoní adí dano eenəfə bēwatsotse batebateyíri. Jamotsəno andí naana'o doməní taawo bēbeyo bodantsok'o areratse.

Nodatsuwatse íík'ə maa ashotsəsh íímefə dano oorefə bēwaare andí durí dano eenəfere waare. Béwotətsotsəna doməní taawo andí durí dananto waats datsə jamuwatse danets arabí taawosh (1,2,3...) beyoko fakəshət batefer bēwo bē'orerawok'o daneke.

Mansha andí durí na'o datsuwatse yootsí sələt'aní taaríkí kítsíruwotsítse íko wotəts doməní taáwu danər fíínats jíítso geyítuwe.

Han bəwotətsotse naana'o doməní taawotsí shengsh bodanish íkatse tutə balə borəfetso arabíniyon, taawonatə fídelíyon kítsosh jaandots shaatə dek'ət t'íinərəne.

8.1 K'aat'ə 1: nababar dana

Nəbaíyanatse turəní haníye dashí aatotsí "ara" wokín "koota" erər aaníwere.

- A. Noon jamots botookí taawo detsəfene.
- B. Noon jamotsítse guut'ets noonoí detsətso doməne
- C. Doməní taawots beyoko detsətso romənye.
- D. Andí durí danodanoní doməní taawosh shengalíye.
- E. Doməñ noono bētookí fídelíyonatə taawon bédetsoní itop'í shíní salat'aní doonz bəwoto kítsír uwe.

Haníye dashí aatotsí nəbabí weeron aap'on aaníwere.

Taawefə taawots eegəno?

Nodatsu watse botookí taawe taawotse/ c'írotsí/ detsəts noonotsí keewuwere.

Andí durí naanao doməní taawotsə c'íro bodar eegoshe ítəsh b'i're.

Arabinyi taawa		Arabinyi taawa		Arabinyi taawa	
C'íron a	Fídelyona	C'íron a	Fídelyona	C'íron a	Fídelyona
1	Ika	35	Shaashe uutsa	69	Síse jeed'íya
2	Gita	36	Shaashe shèrta	70	Shaba
3	Keeza	37	Shaashe shawata	71	Shabe íka
4	Awuda	38	Shaashe shémèta	72	Sabe gítá
5	Uutsa	39	Shaase jeed'íya	73	Sabe keeza
6	Shérèta	40	Haba	74	Sabe awuda
7	Shawata	41	Habe íka	75	Sabe uutsa
8	Shémèta	42	Habe gítá	76	Sabe shérèta
9	Jeed'íya	43	Habe keeza	77	Sabe shawata
10	Tatsa	44	Habe awuda	78	Shabe shémèta
11	Tatse ika	45	Habe uutsa	79	Shabe jeed'íya
12	Tatse gítá	56	Habe shérèta	80	Shema
13	Tatse keeza	57	Habe shawata	81	Sheme íka
14	Tatse awuda	48	Habe shémèta	82	Shame gítá
15	Tatse uutsa	49	Habe jeed'íya	83	Shame keeza
16	Tatse shérèta	50	balék'atsa	84	Shame awuda
17	Tatse shawata	51	Balék'atse íka	85	Shame uutsa
18	Tatse shémèta	52	Balék'atse gítá	86	Shame shérèta
19	Tatse jed'íya	53	Balék'atse keeza	87	Shame shawata
20	Híya	54	Balék'atse awuda	88	Shame shémèta
21	Híye íka	55	Balk'atse uutsa	89	Shame jeed'íya
22	Híye gítá	56	Balk'atse shérèta	90	Yed'a
23	Híye keeza	57	Balk'atse shawata	91	Yed'e íka
24	Híye awuda	58	Balk'atse shémèta	92	Yed'e gítá
25	Híye uutsa	59	Balék'atse seed'íya	93	Yed'e keeza
26	Hiye shérèta	60	Síse	94	Yed'e awuda
27	Híye shawata	61	Síse ika	95	Yed'e uutsa
28	Híye shémèta	62	Síse gítá	96	Yed'e shérèta
29	Híye jed'íya	63	Síse keeza	97	Yed'e shawata
30	Shaasha	64	Síse awuda	98	Yed'e shémèta
31	Shaashe íka	65	Síse uutsa	99	Yed'e jeed'íya
32	Shaashe gítá	66	Síse shérèta	100	Bala
33	Shaashe keeza	67	Síse shawata		
34	Shaashe awuda	68	Síse shémèta		

8.2 K'aaté 2: guut'a

1. Itē masətawashíyo itē s'ílawo k'aat'e gitotse itē dants 1-10 domení taawotsí c'iron guud'ade'e danýieruwosh kítsuwere.
 2. 11-20 beyíru domenonatə arabínyí taawotsí nokoríde'e beezuwere.
 3. Taatsí ayetsə jamə taawotsí fidelíyonatə c'iron guud'ade'e kítsuwere.
 4. Danýiruwo taawotsí aak'ə marats bad'ide'e bégudd'e'e naona'ots níyíron kerə boshíne shuutson doozune.
- 1) Danýieruwo itesh békítsít taawí kaarədíyok níyíron tur k'aawar taawotsí nababore.
 - 2) Ití danýiruwo aap'on békewítə taawatsí níyíron tur aak'ə marats guude'ere.

"a" shírítisí aap'owotsí "b" shírítisí aap'owotsənton jagíwere

"a"	"b"
1. Aya	a. Daneka
2. C'íra	b. Guut'í aawa
3. Shuutsetsí	c. Domení taawí c'íra
4. Salat'ana	d. Kola
5. Fídelíya	e. Arebənyí taawí c'íra
6. Kíitsa	f.eena
7. 1,2,3	g. Ara
	h. Fana

Bo'atse tur shiyetə keewotsí:

1. Aap'onatə aap'í dagítsí deyokí baasho korəde'e guut'osh etə aap'o aap'atse k'aləde'e nababosh ayíyíruwo eebí itesh b'iari?
2. Wot'e aap'onatə k'awunon guut'ets aap'owotsí fíinosh wotít guut'í jífuwo keewo falítute?

Maa ashə k'ana

Maa ashə k'ana etoní awur na'ashu wetuwok'o, ambəts natə k'osh k'osheyon shuwetuwok'ona, ambəts na'a shuwo bégeytuwok'ona maa ashə angok'on shuwetuwok'o danet andi waakə sheng weere .

Maa ashə k'anon shuweyíru naana'oní daatseyíru gízonton taalíyosh b'iayítuwotsəna sheng beyo beyosh, naana'otsí shengsh eenəshosh, danýosh etə naana'otsatse tutson k'osh k'osh kíc'owotsí falosh ayítuwe.

Maa ashə k'anə fíinats jíítsíru ashowotsí bo shuwuts naana'ots bo'angok'on bémotətsotse jeenonat genewots beyo betune. Maa ashə k'ano fíinats jíítsíru índotsənatə naana'otsən jeeno kotetuwe. K'oshonu shuwor indotsənatə naana'ats wetə k'iro muk'əshítuwe.

Maa ashə k'ano daatsíru índuní anan maac'onatə shuwon wetə kíc'otsə bodaatsawotse jeenonatə genewukə maa ashō detsetuwane.

Maa ashə k'ano fíinats jíitsoní shuwetə naana'í taawo danon wetə íkonomiyí wotere tohar beyí kíc'owotsí bazítuwe. K'oшonu shutsotsənatə naana'í dagotse sheng shuneyo betuwe. Naana'otsu sheng koto bodatsísh K'alítuwe.

K'oшonu danonatə buutsí kíc'atse oorítuwe. Ashə taawo bí'ayerawok'o k'alon daní moo, jeeno etə k'oш tohar gonkeyíru moowots shengon bobodísh woshítuwe.

K'aat'ə 1: nababar dana

Nəbabiyatse tur " ara " wokín " koota " erere.

- a) Maa ashə k'anə koto indonatə naana'í jeen kotosh k'alítuwe
- b) Ananí maac'onatə shuwatse oorít indots maa ashə k'ano fíinats jíitsíruwotsíye
- c) Maa ashə k'ano fíinats jíitsoní íkonomiyonatə tohar beyí kíc'o bazíratse
- d) Maa ashə k'ano fíinats jíitsoní fíínítə ashə taawo muk'əshe
- e) Maa ashə k'anoní shuwíruwotsəsha bakona naana'osh bíimet k'alo aalíye.

haníye dashí aatotsí aap'on aaníwere.

- A. Maa ashə k'ano eebí?
- B. Maa ashə k'aní k'alo eebí?
- C. Maa ashə k'ono k'alo bíimír konəshe bí'ar?
- D. Maa ashə k'ano fíinats jíits k'azo bédowetə kíc'o eebí?
- E. Kos'ə naana'ets maa ashots bodatsítə k'alo ebí?
- F. Kep'ets ashə taawí beyo egə k'ale bédetsí?

8.3 K'aat'ə 2: guut'a

Guut'í jífuwa

P'ís'í (-) taawots dagotse kíndon bodəfetso etíru aap'o shaatítuwe.

Aríyosh : 1-10

50-60

Gítə aap'owotsí íkə woshon íkə aap'ok'o bonababesh woshítuwe.

P'ís'ən (-) deshíyet gítə aap'owotsí íkə / wot'e aap'əno/ bako k'osh k'oshnalíye

Aríyosha : asha + fiína = ashəffína

meetsa + mááka = meetsə - mááka

1. Haniye dshí iímets aap'owotsí p'ís'ən deshíde'e wot'e aap'o fiínore.

wot'etə aap'owotsí			Wot'e aap'owotsí
A	Tufə	Motsa Keta Geza Dowa	
B	Kíshə	Kaama S'ayína Tíísha K'ees'a	
C	Maac'ə	gawuna Kup'a Nefa T'eba	
D	Aawə	Tíítsa	

		Kinda Kesha Aana	
E.	Gerí	K'ees'a Gaad'a Koya Ged'a	

Haníye dashí aap'owotsésh íké naarí bíitso íímere.

Kishə - kaama

Kishə- keta

Aawu- aana

Gerí- gaad'a

Datsə- doonza

Darí- desha

9 Guut'í jífuwa

P'afí (.) Aap'owotsí k'awunon guut'osh wotítuwe/ aríyosha: ík'ə maa- i.m

Adís ababa= a.a

K'awítsəde'e guut'etuwots jamə aap'otsí wotefətse danets barotsíye

Ambaaronatə saantímon galosh wotítuwe aríyosh 1.50 (íkə ambaaronatə balək'ats saanítima ete)

Haníye dashí aap'owotsí p'afən k'awítsəde'e guud'ere.

Aríya: s'een aap'oní k'awíts p'afən beezyeyora.

Adís ababa	a.a
Daní maa	d.m
Debər zayítí	d.z

Danets aap'owotsí k'awíts guut'etsotsí.

A íkə ambaaronatə híyí saatima

B kílo gəramíya-----

C kílo meetəriya-----

D guut'í maa-----

E angəshí maa-----

3.2.Gitoniye bogə aap'owotsən guut'ets aap'owotsí k'awítsəde'e guud'ere.

C'ík'í guut'í maa-----
Een angəsh maa-----
K'orí polísí guut'í maa-----
Benshangul gumz guurí məngəsəta-----

Haniye dashí fídelíyon guut'ets gízíango c'íron guud'əde'e kíitsuwere.

$$\begin{array}{lll} \text{Aríya: híye uuts saantíma} & = & 0.25 \\ \text{fídelíyona} & & \text{taawoníc'írona} \end{array}$$

- A. Shabe uutsə saantíma.
- B. Ikə ambaaronatə balék'ats saatíma.
- C. Tatse uutsə ambaaronatə shaashe uutsə saantíma.
- D. Shaash ambaara.
- E. Hiyí ambaronatə hiyí saantíma.

9.1 K'aat'ə 3 keewa

- 1) Itə galotse maa ashə k'ano fíínats jíítsí ruwots fa'ano ? Bobeyal bosh bíímíru k'alo aatuwere.
- 2) Itə maa ashotsə maa ashə k'ano dek'íruno? Itəsh bíímíru k'alo keeweyar k'aat'otse shíshíwere.
- 3) Ikə maa asho maa ashə k'on fíínats békítso datsí eenosha bédetsəts k'alo keewuwere?
- 4) P'afə (.) k'alo eegə békítso keewewere.
- 5) P'is'ə (-) k'alo eebí ? Keewuwere.

Bo'atse tur shíyetə keewotsí:

- 1) Guut'on kíítssets keewotsí kup'íyosh aayíyít keewots eegəno?
- 2) Aron kíítssets keewots eegosh bok'alítuwok'o danəfəte?

10 Akəsumí

Akəsumí 4-la- 5lə duratse ayí eení darajats bodəkə datsíye. Durəman akəsum garə weerí arebíyonto jaakon gonkefa bətesh. Bədurəman həndənatə gərık weeron awuroponatə afrikí taalon beshít jaakí weero saabí datsone bəteshí . Békítso akəsumí danetsə jaaki galə worəshəre. Akəsum ashawotsí k'osh datsots íkonomíyonatə nematse ayí dano daatsərəne.

Hanor akəsum jaakosh wotítə aatsí dembatsí kítonatə jaakí galu adolísíye etefoní. Akəsum duron ankət íkonomíyonatə nemí fíínatsə fíínerəno. Manotsítse atsə týp'onatə banýí fíínatsə bogə bogotsíye. Haníye k'osho akəsum duron kííshí daní fíínatsí fíínere . Andísh bodə ed'atə bek'eyíru hawulətítwotsə , k'osh k'osh kííshí danə fíínats, dowí hawələtítwotsə, mengəstí moowotsənatə hawələtítwotsí fíínerəno.

hanotse kíshí daní fííní k'awétsanotsə, tookona etə tohatə k'osh k'osh taríkí woron fíínekəno. K'érəsíwotsə ikə ashə naarí fííno. Neme, taríkíyo keewuítəkə bowotətstse k'osho ikonomíyosh k'alo detsəfəno. Ayí k'alə detsətsə galan shegəsh fíínats jítsosh koto geyítuwoe.

10.1 *K'aat'ə 1 nabnabarə dana*

Nəbabíyatse tur " ara" wokín koota erər aaníwere.

- a) Akəsum 4lə-5lə duratse danekə jaakí galíye.
- b) Akəsum ashots k'osh datsí ashotsoke k'osh bodaatsəts dano aaleyí.
- c) Akəsum garə- arabí weeron jaakon gonkefa.
- d) Akəsum eents kíshí daní fííno detsəfa.
- e) K'érəsíyo ikə dats ash k'oshít ashə gale.

Haníye dashí aatotsí aap'on aaníwere.

- A. A akəsum ayí eeno békítsəts duro awureya?
- B. Akəsum məngəsətí duron jaakí kito kone?
- C. Akəsum duron fíínets een een fíínotsítse keezo s'eere?
- D. Sheng fíínats jítsosh k'érəsíyotsí eek'ale bégeytí?

Tok'onatə , karətoní k'érəsíyotsí fíínəde'e naana'ots bodowísh fíín ííma.

10.2 *K'aat'ə 2 guut'í tera*

1."a" shíritsotsí " b" shírots de'am jagíwere.

<u>"a"</u>	<u>"b"</u>
1. Aatsí demba	a. Meec'a
2. Bana	b. K'awura
3. Jaaka	c. Aats guura
4. Kíshífíína	d. Kíshí dana
5. Gawiýa	e. Jaakeyoka

2. Haníye dashí aap'owots gonkera bítsso íímere.

Aríyosha: daatsəre =t'ut'ure
geenza= k'awuna

- A. Gonkeya
- B. Datsa
- C .aak'a
- D .yootsa
- E. Damba

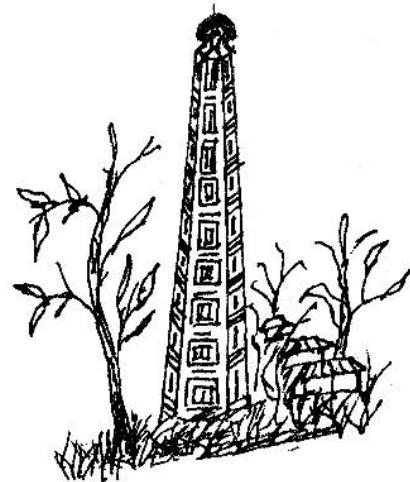
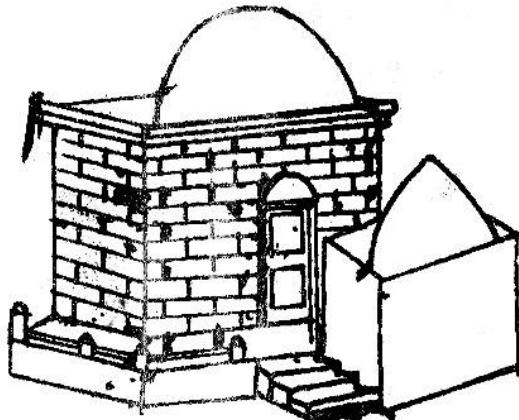
- F .shenga

K'aat'ə 3: keewa

K'oш k'oш kíitsíru keewotsatse/. K'at'í k'at'atse, aratse, footo gerafiyatse, jandatse.....
Keewo daatsosh t'up'əne.

Masətawashiya:

K'at'í k'at'a:- k'oшə k'oш keewotsatse gashəde'e fínek bowotor guut'ok'o wosho
beshiyosh wotít k'ac'əne.

Haníye dambí arotsí s'íiləní bo'íímíru dano gaareyon keeweyore.

1. Aro shap'ok'o bé beshíru wosho eegə békoto k'aat'otse keewewere.
2. Shapo békeshífə wosho eegə békoto danəfəte? Niyír niyíron tur keewuwere.

Masətawashíya:

Aro : arefíínətso békalo fíínats jíítson worak'atonatə sharats burəshíyon k'alamí fuuton békíínít are.

Aroní: guut'on beyír keewotsí beshíyosh, eenəshonatə s'eentsosh aayítowe.

Haniye dambe t'ínts aro bëbeshíru keewo shiyewere.
Iti danýíruwo békítsíru arotsí s'íléréní bo'atse ítë danëts dano keewuwere.

Masëtaweshíya:

Footo gërafíyo: kameron tutso fa'onatë teshëts keewí aro kítsëkë bëwotor keewu daatsosh aayiyítuwe.

4. Ití danýíruwo békíftstë footogërafoyí s'ílér bëyats gaareyon shiyeyar keewuwere.
5. Itísh békítsëts footo gërafíyotsítse ítësh shengëts footogëraffí jango keewuwere.

Masëtawashíya:

Jaanëda: k'osh k'osh keewotsí kítsosh wokín danýosh aayiyítuwe.
Aríyosh: taní danon ayí jaand fíinosh.

- Ikë daní maa daníruwots s'oott'on, naton, k'aat'on, duron galëde'e t'íntsosh wotítuwe.

Aríyosha

K'aat'í daraja	Dura	S'oott'a	Jama	
3la		Nugusha	Maatsa	
	1995	150	115	265
	1997	180	177	357
	Jama	330	292	622

9. Ashë íko gawí aawu íkots s'ayín kotosh wotít keewotsí 15.00 ambaaron, k'ëmamíyo 24.00 ambaaron, fuuro 30.00 ambaaronatë bunø 10.00 ambaaron kewere. Ashë hanë jamon békíshëts ambaaro jaando fíinar kítsuwere

10. Itə k'aat'otsí daníruwotsí bonatonat bos'oot'on galəd'e haníye dashí íímets jaandots s'eentsuwere.

K'aatí daraja	Dura	S'oot'a	Daníruwots nata				Jamoní
			9-10	11-12	13-14	15 natəbogoni	
		Nugusha					
		Maatsa					
Jama							

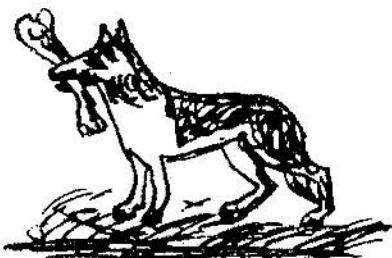
Masətaweshiya

S'olokí guut'a : arots. Footogərafiyots, kaarətotsən, jaandots shírotse eegə bowoto kíitsosh íimet k'awun guut'e

Aríyosh:

		bí'aya		
Taawa	K'ac'í naara	Fiiniruwoni awashətsoni		Jama
1	Joora	1	-	1
2	T'arap'esa	1	-	1
3	Desəkíya	68	14	82

3l k'aat'owotse beyíru k'ac'əwotsə naaronatə ayon kíitsíru jaanda.

Arotsəsh wotít s'olítsí guut'o aawune?

- A. Saank'a bəkap'ír
- B. Saank'a bék'ut'ír
- C. Kano mak'ətso bédaməfer
- D. Daazu kuronton

12. Ití daniyíruwo békíitsít k'osh k'osh keewu booke daatset t'up'otsəsh s'olí guut'o íimere.

13. haníye dashí keeweyí k'op'o wotsatse gaareyon wotar shiyeyar ítəgaareyí keewetso k'aat'otse shishíwere.

- A. K'osh k'osh keewotsí daatse eegə eegatsneya?
- B. Keewu daatseyíru keewanots eegosh eegoshe bok'alíri?
- C. Itə galotse eegínaarí k'at'e k'at'e daatsefo?

- Eegon fíinekəno?
- Eegosh dooze kəno?
 - A. Footogərafíyo tuwou danəfəte? Footogərafí k'alo keewewere.
 - B. Itítse " arə" fíinə falətso fa'a?
- Aro aak'oneya etə eegəne fíinefo?
- Eegə naarí k'alo detsəfa b'lari?

Bo'atse tur shiyet keewotsí:

1. Baakí k'alo danəfəte?

- Itə galitsí ashawots baako meec'ə danəfono?
- Baako bəshoodəfe bek'ədanəfəte? Boshoodor doonzots eebí bok'aləfere itəbek'ə?

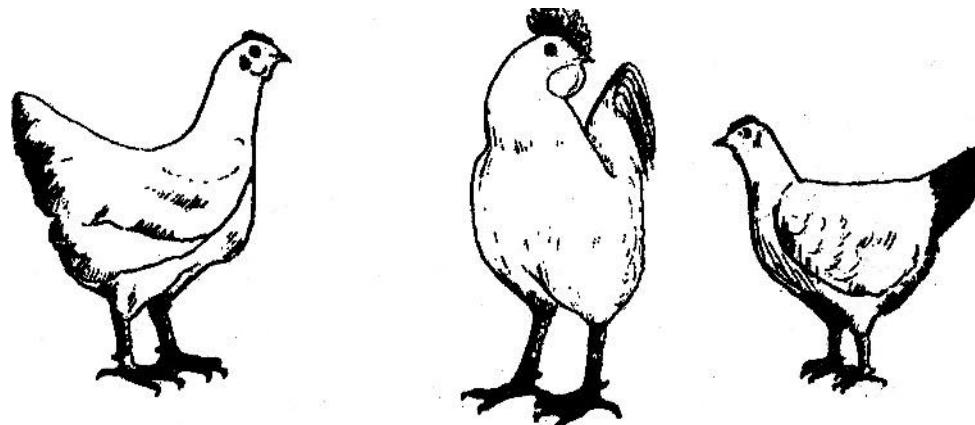
11 Duri dookə baakə meec'i mala:

Baakotsí yootsí meec'í weeran meec'oní haníye shíní daneke. Meec'í weeran baakínaarí shookats, máámááts. Detsí weero sheng bék'azətsotse baakotsatse daatseyíru meetsonata keetson ayídek'ə ayalye

Ikə íkə byokotsoke durì doots baakə meec'í malo danəfe weetsotse meetsonata keetson ayídek'əní daatseyíru. Durí dookə baakə meec'í malan fíinosha sheng keezə baakí naarotsə bobeyo goshí danon deerets ashotsə keewurəne.

manotsu:

- Keetsí baakotsí
- Meetsonata keetsí baakotsí
- Meetsí baakotsí etefotsí

meetsí baaka

meetsíbaaka

keetsí baaka

Baakots sheng beyokonatə buutson bodaatsíyal ayí meetsonatə keetson íímfalítuno. Shuu'atə bodetsə keewok'ona keetsí baakə íku woríwototse 250-280 keetso keetsəfane. Baakə meec'osh shengə beyoka etefoní datsí tuwonatə k'oolone- k'oшонатə bítse móósh wotít gítə k'aat'ets baakí moo doozo geyítuwe.

Fíinets maa manítse keetso bí'ats keetsetə dangə dooz geyítuw. K'oшону baakə c'íic'íyosh k'ees'ədetsəts k'aat'o k'aníyo geyítuwe.
Baakotsu boshoorawok'o buutsonatə aatsí s'ayín íímo, bomoo s'ayínonə detso geyítuwe. K'oшону baakots tootso bomááfotsəna bayítamíniyo natə madeniyon daatso falítuno.
Durí dootsə baakə meec'í weeron baakə meec'oní meetsonatə keetso máátse beshar kemon gízo daatsítuwe.

11.1 *K'aat'ə 1 nababar dana*

nəbabiyatse tur "ara" wokín "koota " erər aaníwere.

- A. Ayí keetso keetsíru baakotsí kaarí eed'írakəno.
- B. Baakotsí yootsətsonatə durí doots weeron meec'o falefe.
- C. Durí doots baakə meec'í weeron meec'oní shenge.
- D. Baakots moc'í ato máárakəno.

2. Nəbabiyatse tur haníye dashí aatanotsí aaníwere.

- A.. Yootsí baakə meec'í weeron baakotsí meec'eyor eegosh muk'ə meetsonatə keetson nodatsəfoní?
- B. Yootsətsonatə durí doots baakə meec'í malí dagotse beyíru k'osh k'osho ebí?
- C. Keezə baakí naarotsí keewuwere
- D. Baakotske meetsonatə keetsí sheng (ayo) daatsosh eek'ale bégeyítí?
- E. Baakots boshoorawok'o egək'ale bégeyí?
- F. Baakə meec'osh wotətí beyoko aak'one?

11.2 *K'aat'ə 2 guut'í tera*

Haníye dashí aap'owotsən s'een matsí keewotsí fíínar k'aat'otse nababore.

A. Ec'ə ayí bí/ eedísíya	e. Kaaka
B. Meec'a	f. Keetsa
C. Gala	g. Denga
d. Amala	h. Kataba

11.3 k'aat'ə 3: guut'a

1. Titəgalotse ítədanəts wokín ítəshíshəts tururo guud'əde'e warə kaat'otse ítə k'aaro eenəshəde'e nababore.
2. Ec'ə ayí bí/ eedísíyo ato daatsera shoode .etə ítə shoodan danəfəte? Abəníye shoodan gondə békoto gaareyon keewede'e guud'ər k'aat'otse t'ínsuwere.

11.4. K'aat'ə 4" keewa

Ítə galítsí ashots baako aawunaarí meec'í malon bomee c'əfok'o gaareyon keeweyar k'aat'otse shíshíwene.

Bo'atse tur shíyet keewotsí:

- 1) Gaareyo detsəfəte?
- 2) Gaareyon ítə fíínor nemo detsəfəte?
- 3) Nababosh, kaashosh, fíínosh k'ano kíshəde'e fíínefə ashotsí bek'əfəte?

12 Gaarei fiina

Gaareya etoní keezonatə manýe dambí ashotsí detsəts íka wota ete . Ashots gaareyon íkəwotar k'osh k'osh fíínotsí fíínefəne. Aríyosh :

Daniruwotsə dani moowotse k'aat'onatə kas'i S'ayíno., k'osh k'osh danə aayíyí k'ac'owotsí, daníyíruwo bíímíru fíínotsí galí s'ayíno, bos'ə koko, galə koto, goshí fíínonatə k'osh k'osh kaashotsí.... Gaareyon wotar bofíinef fíínotsí bowotora ashotsu gaareyon wotar fíínotsí fííní nemo detsəfe. Gaareyí fííno ayídek'ə geyítuwe. Manu ízeyon aayeyon, gaweyon.

Faleyon..... Kíc'o tohar bítson danə wonawoneyosh tohar fííní nemo eeshənatə arətsotsəsh k'alítuwe. Gaareyí fíínoníye shíno gaareyí fíínotsé fíínetə k'osh k'osh jíshheyotsə fa'anə. Manotsu: 1. Gaareyí fíínoníye shínona

- A. Gaareyí fííni k'os'o keewa
- B. Gaareyí ashotsə ayo k'ut'a
- C. Kakuwítə naashonatə guut'etuwo faac'a

1. Gaareyí fííno fííneyora.

- A. Níyíro korəde'e keewa
- B. Gaareyí fíínotsé fa'a jamotsí fííníya
- C. K'aaro ayí eenəshék'ayí keewonatə k'osh gaareya rabash k'azonatə k'ebeya
- D. Gaareyotse beyíru asho bét'íntsəts keewo gac'ə k'aza.....
- E. Jamon ashots gaareyon wotar bofíno ayí k'alo detsəfe. Hanə békotətsotse fíínotsí gaareyon fííno geyítuwe.

12.1 K'aat'ə 1: nababar dana

Haníye dashí aatotsí " ara" wokín koota erere.

- A. Daníruwots gaareyon wotar danə aayíyí k'ac'otsí fíino falatsəne.
- B. Gaareyí fíino fíinefots daníruwots baare.
- C. Gaareyí fíino faleyosh, mangeyosh, kíc'o tohar bítsosh k'alétuwe.
- D. Gaareyí fíino fíinefətse shíno fíinetə fíino dano geyítuwe.

Haníye dashí aatotsí nəbabí weeron aaníwere.

- A. Gaareyí fíínon eebí eebí fíino faletí?
- B. Gaareyoa eto eega ete?
- C. Gaareyí fíino eegosh bék'alítí?
- D. Gaareyí fíino fíínoníye shíno eegə k'ale bégeyítí?

12.2K'aat'ə 2: guut'í tera

Haníye dashí aap'əwotsən s'een matsí keewo guud'ere.

Aríyosh : gaareya. Daníruwots fíino gaareyon fíine rəne.

- A. Nababa
- B. Maa fíína
- C. Terəwera
- D. S'ayína
- E. Aayeya

12.3K'aat'ə 3: guut'a

Haníye dashí aatotsí jiíshí weeron guud'əde'e t'ííntsuwere.

- A. Itə gaareyo nemo detsəfa? Fa'e wotala k'aat'owotse keewuwere. Aalí wotal gaareyon shíyeyar nemo kíshuwere.
- B. Nababona, kaashonatə fíiní k'ano detsəfəte?

Itə detsal k'aat'otse keewuwere.

Bo'atse tur shíyeyetə keewotsí:

- A. Mas'afí moots kínd danəfəte?
- B. Mas'affí mootse eebí eebí fa'o bí'arí?
- C. Itə galotse mas'afí moo aakəneya bédāatseyìr?

13 Mas'afi maa

Mas'afí maa etoní mas'afots, mes'etíyots, gazt'otsenat k'osh k'osh guut'ots shengsh teron matsédek'eté béezets maa ete.

Mas'afí mooní daní mootsoke, kolojíyotsoke, k'osh kosh fiíní moowotsenaté salat'aní moowotsokéna bédáatsefo. Mas'afí moowots kíndeté ashots k'osh k'oshéno.

Aríyosh:- daníruwotsí , daníyíruwotsí hakímíyotsí k'osh k'osh ashowotsenaté bodan eenésh geyíruwotsésh k'alétuwe.

Mas'afó nababosh wotere síshírosh mas'afí moo mand bokíndor ashots borabasherawok'o s'íké eto geyítuwe. Manotsu k'aaro eenéshéde'e keeweyo/ nababo , míis'o shaashékonaté joore getso geyíratse.

Mas'afí mootse daatseyíru mas'afotsí bíyoké beyar nababonaté wíshírède'e galéde'e amé nababo faletuwe.

Jamon mas'afots asho sheng dano íímeté gaalotsí bootétsotse shengsh detso geyítuwe.

13.1 K'aat'ø 1: nababar dana

1. Haníye dashí s'een matsí keewotsí "ara" wokín koota erér aaníwere.

- A. Mas'afí mooths kíndo falítuwo woré detséts baaroníye.
- B. Mas'afí moo bédáatsefoní daní maa baarokéne.
- C. Mas'afí maa kíndéfots k'osh k'osh ashéne.
- D. Mas'afó nababefo mas'afí maa baarokéne.
- E. Mas'afí moo kíndéfots daníruwots baare.

2. Haníye dashí aatéwotsí nəbabíyatse turé ap'oné aaníwere.

- A. Mas'afí mooths kíndíté ashots egé naari ashéno?
- B. Mas'afí maa íko bégítsotse ebí ebí bédetsí ?
- C. Mas'afotsí mas'atí mootse nababo nofalí aak'owe?
- D. Mas'afí mootse shengé nemalí notírouwots eegé eegéno?

13.2 K'aat'ø 2 guut'í tera

Haníye dashí ap'otsen s'een matsí keewotsí fiínéde'e kíítséwere.

Aríyosha :- wíshéra= mas'afí mootse mas'af wíshero falefe.

A . Matsa b. Fíína c. S'éketa d. Gaala

2. Haníye dashí íímets s'eña s'een matsu keewotsí k'awítséde'e ap'on aaníwere.

Aríyosh : taron matsédek'éní =eteyora mas'afí naarotsí mas'afí mootse matséde'e bonaaré naaron bo'ehlerawo beza ete.

- A.. Ashə jamí mas'afí maa
- B. Wísheron k'onədek'
- C. Joorə gíwəsho
- D/ k'osh fííní moots

13.3 K'aat'ə 3 keewa

Mas'afots mas'atí mootse egə naari beyon bomatsetsok'o k'aat'otse itə tohotsəsh keewəwore.
 Mas'af nababno bí'metə k'alo keewuwere.
 Mas'afonatə gazetí dagotse fa'a k'osh k'osheyonat gonkeyo ebí ? Shiyewere.
 Mas'afí mootse nababíru ashots egə naari fíinetsə ashəno?

Bo'atse tur shiyetə keewotsí

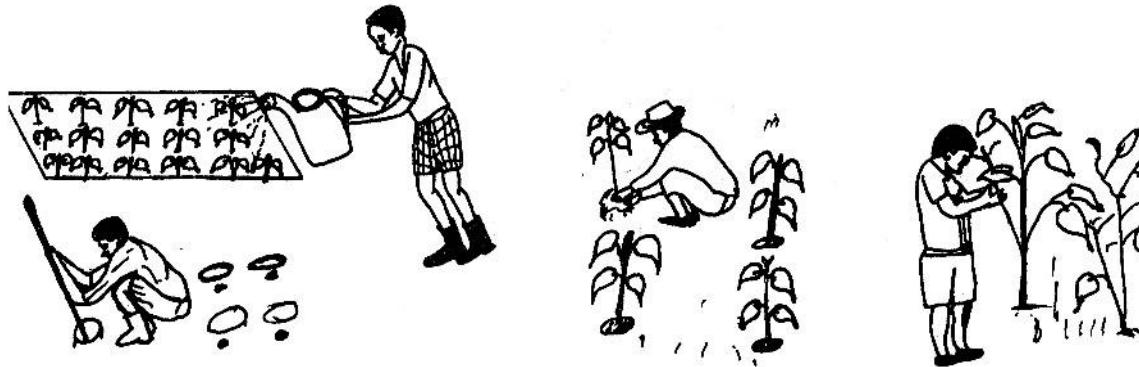
- A. Aap'ots bítso aak'owe dano faletí?
- B. Kísho eebí? Eegoshe bék'alí?
- C. Itə galotse mítots fa'ano? Boshuutso s'eer?
- D. Mítotsí weeral k'ut'o eebí bédowetí?

14 mitə koka

Mítə koko aawí k'ees'o bazítuwe. Mítots bos'ap'o shawo kup'ide'e detsəfəno. Bomaaronatə bojabon awusho bébutsetuwok'o k'aləfəno. Bashəts datsotsí ípon shawo bémotsítuwok'o woshítuno. Hanə béwotətsotse mítotsí koko geyítuwe. Mítotsí kokosha bos'otsí bos'íyo getítuwe.

Mítotsí kokosha bos'otsí bos'íyo geyítuwe. Bos'əts mítotsí kokosha beyokotsí faac'onatə k'aníyo geyítuwe. Bos'otsí kokosh faac'ets beyoko k'aníye bēgeítí bos'ə kokí woroníye gítə wokín keezzə shaashoníye shíne. Mítotsu bo'eenor bokíc'erawok'owa bodagotse beyíru beyokí baasho gawítso geyítuwe. Gop'o ísheyor keshəts shawo gop'ots aaníyo geyítuwe. Nəkokora aaníyets shawo boodək'o boorəde'e toko geyítuwe. Shawono kokeyíru bos'í shírots kakur kíshon uuba.

Gop'otse kakuwets yoongo shawonto bégonketuwok'o k'alítuwe. Bos'o koke hakona bédatsí nemonatə bésbos'í ayok'o míti eed'o bodoníye bēbogəfetso shos'o geyítuwe. Mítots ayí k'alo detsəfəno. Aat'iyonatə maak'ac'otsí fíinosh, galíts jongo kotosh, shawi kuponatə goofon kotosh wotítuwe.
 Eshəna koní etets asho mítə kokonatə kotí fíinats bébaní fíino fíino geyítuwe.

Mítotsí2 bos'í bos'íyonatə tokə tokonaá.

14.1 *k'aat'ə1 nabana*

1.haniye dashí aatotsí nəbabiyatse turə " ara " wokín " koota" erər aaníwere.

- A. Mítə kokoní shawo bémasherawok'o woshítuwe
- B. Mítə koko galó zíí aashítuwe
- C. Mítə kokosh bos'otsí geyíratse
- D. Mítotsí kokosh íshets shawo aaní bíts aaníyo faletuwe.

Haniye dashí aatotsí nəbabí weeron aaníwere.

- A. Mítotsí kokosh eebí bégeyí?
- B. Bos'otsí kokoníye shíno íshets shawo eek'ale bégeyí?
- C. Mítotsə eegosh eegoshe bok'aləfoní?
- D. Ashə jamo bəgalotse eek'ale bégeyí?
- E. Mítə kokotə gop'o k'aníyo bégeyí eegoreya?

14.2 K'aat'ə 2 guut'a

Haníye dashí ap'otsí fídeliyí shíne shuton guud'ere.

- A. Kokere
- B. Míta
- C. Maara
- D. S'ap'a
- E. Gínda
- F. Shawa
- G. Aawa

14.3 K'aat'ə 3 guut'í tera

Masətawasha

ap'ots k'oш k'oш k'aro detsəts fídlíyotsəna fíinefo. Bobítsono danosha.

1. Fídeliyots shíne shutso dana.
2. Fídeliyots shíne shutson shoyon díkəshíneriyatse kawə bítso datsona.
3. Ap'ots bokíndəts s'een matsə keewo nababon bobítso dano falefe. K'oшho beshəts k'at'its danon danekə bowotətsotse aniyí nababo geyítuwe.

Kisha

Kísha eto mas'afotse shínatse guut'etsoníye. Kishí shírotse kíítsetə keewotsí .. Tookona etə bədatetookí k'atsoníye. Bək'alonuwe nababə geyets keewo kíshats bək'atso s'ilər karí geyeyíru k'atso datson nababoshe.
Aríyosh; mas'afan kísho s'ilere.

Haníye dashí aap'otsən s'een matsí keewotsí fíinore.

- A. Jaaba
- B. Aat'í míta
- C. Bos'a
- D. Shawa
- E. Wonawoneya
- F. Datsí k'oola

**Haníye dashí aap'owotsí k'aarə díkonatə tuuzon nababeyor bodowetə k'oш
k'osheyo s'een matsí keewon kíítsuwere.**

**Aríyosh : waaka bédíhora aber aatsə waaka bí'am
bétuwora aber s'ats wááka bí'am.**

- A. Maa
- B. Mísha
- C. Bí
- D. Aawa
- E. K'íra
- F. Iíra

3.haníye dashí aap'otsesh bíítso íímere.

- A. Futa
- B. Aya
- C. Baga
- D. Mare
- E. Baaba
- F. Ama.

K'aat' 4 keewa

1. Aap'ots bíítso aak'owe dano faletí ? Gaareyon shiyewere.
2. Kísho eegoshe bík'alítí ? Gaareyon keewewre.
3. Nébabí íkotse t'ínts bogə keewo ak'owe dano fale ? Gareyon shiyewere.
4. Itə galotse ta'a ashots míotsí kotefeno? Hímo k'ut'e bok'ut'əfo? Shiyeyar k'aat'otse keewuwere.

Bo'atse turə shiyet keewotsí:

1. Awəshonatə dawənotse shono azefo kone?
2. It galotse foko bəs'enor bek'əfate? Bəs'en egatse tutənýa bí'ar?

15 Keewi tuwonatə bédowetuona.

Keewí tuwonatə bédowetuwo shíne shutsonatə deshəne. Shin wotítuwo keewí tubéwotor bédowe tuwonu béshutsatse bémétí . Hanəbéwotətsotse keewí wotosh keewí tuwo geyítuwoe/ fa'e/.

Aríyosh : nodatsuwats aananí k'aak'o be'ere

k'aak'anə tuwoní buutsosh wotítə maayí aale.
buutsosh wotít maayí aalosh tuwoní shuuk'e.

K'osh weerona k'aak'o maayí aalon wakə bémotroa míotsí weeral k'ut'o bédotsoníye. Hanə bémotsoní keewí tuwo shíní wetəkə bémotora bémotonəmo keewí tuman shuutsats wetəke. Ikə ikənotona keewí tuwo bédowetək, bédowetuoni keewí tuwo wotítuwe.

Dambe buutsí maayí aalo keewí tuwok'o, k'aak'o bédowetə keewok'o wotatə kíítsere . Maayí aalosha shuuk'o, madabarí aalo, andí durí goshí malo keewí tuə wotosh falítuwe. Bédowetə keewoni k'aak'e. K'aak'an tutso kííc'o , shoodo, k'íronatə goosho woshəfalítuwe. K'osh weerona k'aat'otse daníruwotsítse ayí marəkíyo de'ewarə ikəlo

békeshala shengsh bédanonaté bénababətsoshe. Hanəsha shengsh danonaté nababo ayí marəkí dowosh keewí tuwu bémotora íkələ békesho bédowetə k'awutse.

15.1 *k'aat'ə* 1. *Nababar dana*

1. Haníye dashí aatotsí "ara" wokín "koota" erər aaníwere.

- A. K'awutsoní shíne, keewí tuwoní maníye ílə wetə keewe.
- B. Keewí tuwonat bédatsítə keewotsí gonkeyo desha gítə keewotsíye.
- C. Ikənato íkonotona keewí tuwo bədaatsítə keewa bémoterəna, daatseyíru woto keewí tuwo bémotefə keewotsə fa'anə.

2. Haníye dashí aatotsí nəbabí weeron aaníwere.

- A. Keewí tuwonaté bédatsítə wototsítse shíno weetuwo aawune?
- B. Buutsí maayí aalon tutso k'aak'o waare / s'een matsí keewanítse
- C. Keewí tuwo awune bédatsítə woto aawune?
- D. C.bédatsítə keewonaté tuwítə keewon dagotse beyiru gonkeyo fa'a?

15.2 *K'aat'ə* 2: *guutí tera*

Haníye dashí genz s'een matsí keewotsítse k'awun s'een matsí keewotsí kíshəde'e s'een matsí keewo guud'ere.

Aberə bí aawí mísho mááte aatso ushəre.
Muron awusho bəbuyína foko s'eenəre.
Buutsí maayí aalon tutso k'aak'o waare.
Wok'etənaté aberən wodəm danəka bowotətsotse shelemenrəno.

**Haníye dashí s'enə matsi keewotsí shíne shutso dozde'e guud'ere
K'aak'erəno alon buutshosh wotítə mayí.**

Ware wotík'e ots haməbets k'ayamak'e.
Guurə aawə mísho aawə gurə mísho metuwe.
Guurə turə guurə mísho maarə hakon kíshona shítsō mashəde'e daní moomand amo geyítuwe.
Fíino geyítuwe atsí kup'osh isportíyo.
Gaareyon k'alítwuwe shíyeyarə fíino

"a" shírítisí shutsotsí "b" shírítotsəntən jagíwere.

"A"

"b"

1. Mízəínda	a. Keetsó keetsítuwa
2. Bola	b. Bodí gíza
3. Andura	c. Keewo falítəka
4. Éésha	d. Mahaní

- 5. Baaka
- 6. Kana
- e. Ezo iímetuwa
- f. Ins'o detsetuwa
- g. Galo (kas'o) kotetuwe.

15.3K'aat'ə 3 guut'a

**Haníye dashí shutsotsí bok'osh k'osheyonatə bo'areyo gareyon shíyeyar
guud'ede'e k'aat'otse t'itsəwere.**

- A. Dazonatə bolona
- B. Ééshonatə kanona
- C. Baakonatə aka
- D. Jogonatə gína
- a) Motobílonatə orop'ila
- b) Mishonatə mo'a.

15.4K'aat'ə 4 keewa

Haníye dashí aatotsí gaarehon wotar shíyeyar ítə aníyo ap'on keewuwere.

- A. Ikə daníruwo marékí shengo dowosh eebí eebí k'alo bägeyí?
- B. Aatso ashə na'osh egə egə k'ale bí'ime?
- C. Itə galíts fokonatə t'up'otsí danəfəte ? Keewuwere. Bok'aloniyo?

Bo'atse tur shíyetə keewotsí

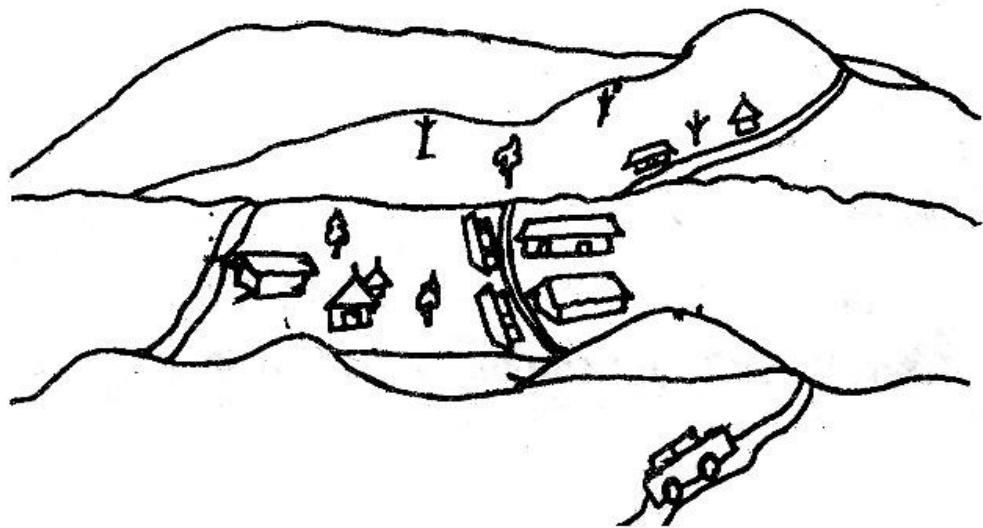
- 1) Masətawashí det
- 2) Sosh eebí eebí bägeyít?
- 3) Masətawashí detso eegosh eegosh bék'alít?
- 4) Ití masətawashí k'alí malo danəfəte?

16 daniruwots masətawashíya

Ítə beyíru galotse tuwatə k'osh galots motobílon amə danəfəte? Ambətsə aawoshe? Ítə aaníyo gaareyon ítə k'aat'itsí naana'otsəsh keewur ando taa təweeratse təbek'ətsonatə tədetsəts masətawashíyo tənababere k'ewere. Təshuitso aləboro díbabí bēwotorə təbeyíru bulen kítotse.

Tədaníru 3l k'aat'owotse. Natsə tə 2l k'aat'í dano ítə íshətsok'on womberí amər jagotsí aatər təweyísh k'anerəne bétеш temaa ashotsí.

Təmaa ashots womberí ametə motobílots taa bokíndəshe guuron sha'o təjamari. Noshá'i woron gurí míshə moowosh oot'atə nokash. Guurí mísho nomááts galunu bēbebeyo təs'ílora kínde keshe. Galə man shuutsonu barodu etefoni.

Guurí mísho témááts kítuní

Noguurí mísho máátə nosha nosha'í. Ayo nosha'e hakona kítə muk'əna'a íku nodaats. Kítə maníts beyíru ashotsə maa kas'oni k'osh k'osh mítotsənatə fuundon kas'ədek'ə guuríyeke. Kitanaħħ baatso íimíruwo mítonatə maarotsəne.

Ashotsu wodəm fíín shunəkə bowoto kíítsíruwe bogaloní. Guurí mísho nomááts galunto nənokorýora ayídek'atəní tí'adí. Bogalo shengəsh dek'ət detsəts ashəmanotsí ayídek'atəní təjejí. Gítə daaron beyíru galots hanək'o bok'osh k'oshara ayídek'atəníye təshíyaní. Muk'i ti'amətsok'on womber woradí kítu debəre zaayít tədaatsí.

zii təts kítuní

16.1 K'aat'ə 1: nababar dana

Haniye dashí aatotsí nəbabí weeron aaníwore.

- A. Daníru na'o bébeefo eyoke?
- B. Daníruwo womber amosh kone bí'at?
- C. Daníruwo bulen ture womberì bodosh ambətsote békash? Bokashəts kítu shuutso kone?

Masətawashíya

Masətawashí detso k'alodetsəfe. "ap'onə detseso batefe worek'etase detsetso natefe" itefok'o etəbek'ətso, itəshishətsona itanababətso guud'əde'e masətawashon detso geyítuwe.

Masətawash detsosh worek'etona iskəbərító geyítuwe. Masətawasho detseyor shíno aawonatə duron guut'o geyítuwe.

16.2 k'aat'ə 2 guut'í tera

A shírotse íimets s'eena s'een matsu keewotsí b shírotse íimetsotsnton jagíwere.

"A" b"

1. Worek'eton fa'o	a. Masətawashíyo guut'sh geyítuwe.
2. Iskəbərítonatə worek'eta	b.bateratse / natetuwe)
3. Aawona dura	c. Masətawashíyo guut'oníye
4. A'p'onə fa'o	ino gut'o geyítuwe.
d. Batefe
e. Ms'afa.

16.3 K'aat'ə 3

- A. Garyon wotar haníye dashí aatotsí fíínarə k'aat'otse t'ítsəwre
- B. Masətawasho detsosh ebí ebí bəgeyi?
- C. Nəbabí íkatse wokín keewíru ash íkatse beshíru keewo masətawashon nodetsor ebí ebí k'alo bəgeyi.
- D. Itə daní maa kas'otse wokín guurotse toharə guurara fa'a keewotsí s'ílere. Itə guuroro masətawashíyo deshere. S'uwno.guuratə s'ílatə itə detsətsə masətawashíyo kuu'ide k'aat'otse de'ewarə itə tohowotsəsh shíshíwere.

bo'atse tur shiyetə keewotsí:

- 1. Andurots k'alo eebí?
- 2. Anduronatə ins'otsən gonkeyo detsəfəno?
- 3. Andurotsə eebí bomááfoní?

17 Anduru jaaha

Gale íki dagotse maa baashə íko béfa'o bátesh. Maa baashəmanítse ayí ís'otsə bobefo. Andurə íkunu galəmaníts bábefo. Andurəman aawu taawo íns'otsí deshəde'e tutson oorəts íns'ots kakuwedek'ət eek'ale noon bəgeyítí etə boshiye. Anduranuwo noon íshítawanere eego k'aluwono etətə bokeewe. Líns'otsítse muk'əna'a íko tutə anduran noon bídetssír bəwor bək'aaro shísho nok'azətsoshe.

Jaməsja

hanəsha "anduru noamde bəworə bək'aaro noshíshish bəbimbots jaaho tífone" bə'et. "aríka !shenga ! Hanə nok'alýyal anduro noon mí'deratsane " etətə bomane. Wotowabako eenashə íns'ə íko tutə " itə keewíruwo shenga bəwotefera jaahəman de'e amə anduru bímbots típetuwo kone? Etətə b'i'at.

Manoro íns'ə jamotsə bo'atsátseyo s'íleyatə keewan k'oshə aaworə gonkeyar keeweyosh aawo títsətə k'azə bo'amí.

17.1 K'aat'ə 1. Nababar dana

1. Haníye dashí aatotsí nəbabí weeron aaníwere.

- A. Iís'ots bobefo eyoke b éteshí?
- B. Iíns'ots murasef bo'am eegoshe?
- C. Anduru bímbotsí jaaho típo geyítuwe etətso kone?
- D. Eenash ííns'o boshíyeye hakon eega etənýa bəkeewu?
- E. Iíns'ots shiyeyo bo'íshí hakon eek'alətənýa bobad'?

17.2 K'aat'ə 2 guut'í tera

II. Haníye dashí aatotsí faac'əde'e aaníwere.

Maa baashots beefots eegwotsəne bətesh?

A.daazotsí	c ashawotsí
B. lins'otsí	d. Andurotsí

Anduru iíns'otsəsh..... Bəteshí.

A tohí	c. Balangar
B. Jagí	d. Aayíkí

1) Muk'əna'a iíns'u bét'íntsəts keewo eebí bətesh?

- A andurí bímbots joke típa.
- B. Andurí tufots muk'ə típa.
- C. Andurí bímbots jaaha típa.
- D. Andurotsəsh dakə típa.

1. Muk'ə na'a iíns'u keewo eebí bəwot?

- A. Fíínats jínatse
- B. Shísho daatsəre
- C. Shíyeratsəno bí'atse
- D. Aaníyo aalí

Keewí s'uwatse keewuts iíns'o.

- A. Doofa
- B. Eenasha
- C. S'eka
- D. B'nate c' aaníno

Masətawashíya

Mura: etoní íkoníye dabí s'eenə matsí keewotsən fiinekə bəwotor bəkeewit ikə keewi janga .

murə guut'o jamareyora kíndək'o eto geyítuwe. Muro guut'eyor kíndək'o eteyírí t'ínəts guut'otse beyíru murotsi ayí keton danosh falýítuwe.

K'aat'a 2 keewa

Haniye dashí atotsí gareyon ítəkeewe hakon k'aat'ots ítətohowotsəsh keewuwere.

- A. Muro ebí?
- B. Nəbabí íkotse murí ayo ak'owe dane?
- C. Itək'aat'otse fegəshate dek'ə beyíru k'ac'əwotsí shíne shutson guud'əde'e muro fínore
- D. Gaareyon ítəfíinor ítí gonkíts kíc'o fa'a? Keewuwere.
- E. Anduru jaaha " etíru nəbabíyo s'ílər ambəts muro bədetso keewuwere. Shínatsí muro guud'əde'e k'aat'otse nababore .

K'aat'ə 3 guut'i tera

Haniye dashí s'eenə matsí keewots shíne shutso detsíde'e muro fínore

A. Bədano shengəsh bədaníruwotse wodəma. Aber keezəl kaat'otsa bədanır. Hanatse tutson bəmaa ashotsə ayíní boshunfo.

Bo'atse tur shiyetə keewotsí:

- A. Wokokə beyíru jagonəto gonke danəfete? Eegə weerí naarí gonkeyoneya ítə gonkefoní?
- B. Ambətsə naarí dabədabíye ítə danətsoní?
- C. Jagosh wokín tohowosh guut'efo aawune?

18 Jamə aati dabədabíya

Masətawashíya:

Jamə aatí dabədabíya : tohowosh, jagosh mashosh, maa ashawosh
guut'efə debədabíye.

- - noon keeweyíruwoníye k'osh ayí kotetətə keewo geratse
- - guut'onatə damíyo bētookí tero bédetsətsok'o dano geyítuwe.

Nojagonatə no'eshuwotsatse fínonatə k'osh k'osh keewon tutso k'aleyosh / wokeyosh/ falítuwo. Gonkeyosh nogeyor galə manítse sələkonatə motobilon beek'azosh faləfe. Hanor gonkeyonofalítí debədabíyone.

Shengsh guut'ets dabədabíyo shengə wosho betsítuwe.

Dabədabí guut'í teroní dabədabí daamítuwonatə dek'etuwo dagotse fa'a gonkeyok'o k'osh k'oshítuwe.

Aabəní na'a daníru íko bétóhowosh bəguut'íts dabədabíyo s'ílere.

maamíte kumbərí
womber 1l daraj daní maa
p.s.t 38
womber i
jaan 20 aawa 2002 d.r

Təshunəts eshuwosh

Irana dawísha

Dangur 1l damí moowa

P.s.t 49

Mambukí

Təshunətso t'eshuwo jeenənene?

Taa jeen taane. Ikotsí taash nəguut'ets dabədabíyo bodere. Nəguut'ets dabədabíyatse ítə daní mooke woshets əsəporətíyí nokoreyo danere. Nokoreyonu sheng békoto t'íwitsere taa ando tədabədabíyan torəbanan nodaní moowotse fíinets fíino nesh keewuna. Irano daganítse nodaní moo fííní eenə íko fíinere.

Fíinanatse daníyíruwonaà etə daníruwots daatserene. Fíinono gaareyon kayí ísherene fíineyí. K'aat'ə awudotsí gop'o íshədek'əní míotsí bokokí . Shərətəl k'aat'otsí daníyíruwotsənto wotat gaahats kas'o bodoozí. K'osh k'aat'otse daníruwotsəmo bok'aat'onatə daní maa guuro bos'ayítsí.

Irano daníyíruwonatə daníruwots toharə íko wotar bofínor bek'o aak'o shenge bí'ar. Neewo.hanokə wotate fíínə manatse daatserene wotík'e aak'owe təgenewíyak'oní bésteshí.

ere irano ítə daní moonatə galotse k'aleyíru nawí fíino k'osh dabədabíyon taash guud'əde'e dowíyíwe. Lík'o noon jeenon gonkíwe. Jamon beewe.

nímish maamíte kumbərí

Masətawashíya

Posətats beyokí guut'ə guut'o gítə naara.

1. Posətí jík'ats damíruwonatə dek'íruwo beyok guut'a

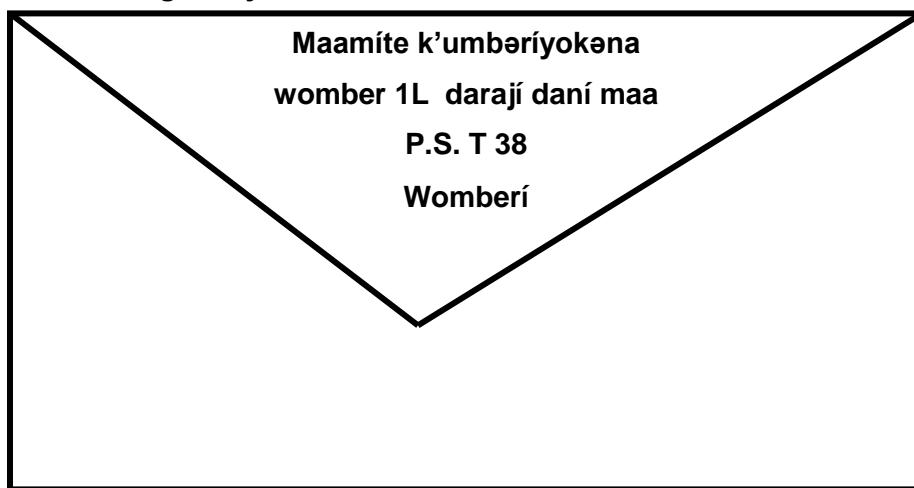
2.

Aríyosh

Damíruwo beyoka Mamíte k'umbérí Womber 1L daraj daní maa P.S.T 38 womberí jaan 20/ 2002 d.r	Tembíríya
	Dek'íruwo beyoka Irana Dawí dangur 1 L derejí daní maa P.S.T 49 Mabukí.

Gítelí byokí guut'ə guut'o damíruwo beyoko posetí shínats dek'etuwoko posetí jík'ats guut'eti.

A. Posetí shínats guut'eyora.

"b" posetí jík'ats guut'eyora.

Irana Dawísha Dangure 1 L daní maa P.S.T. 49 Mambukí	Tembéríya
---	-----------

18.1 k'aat'ə 1nabar dana.

1. A Shírotse beyíru ap'otsəsh gonkera bítsó "b" shírotse gede'e jagíwere.

<u>"A"</u>	<u>"b"</u>
1. Damba	a. Wat'a
2. Shuna	b. Falatse
3. Eena	c. Kííməsha
4. Koka	d. Dasha
5. Maawa	e. Shít'a
6. S'ayíntsa	f, muk'a
g. Fala.

2. Haníye dashí aatotsí nəbabíyatse tur ap'onə aaníwere.

- A. Dabədabeyan bəkeewír egə jange?
- B. Maamít daní mooke fíínets fíínatse datsetsotsə konə kone?
- C. Daníyíruwots egə naarí fííne bofíín bətesh?
- D. Fííní worn fíínets fííní naarotsí keewuwere?
- E. Awudelə k'aat'otse daníruwots bofíínəts fííno ebí?

18.2 K'aat'ə 2 guut'a

Haníye dashí ap'otsən s'een matsi keewo fíínore.

- A. Aríyosh karəna = dabas'ə kíto babensh karəna.
- B. Nokoreya.
- C. Nawíya.
- D. Ayeya.
- E. Woka.

Imets deshíru ap'otsí beyokí bashats s'etsonə fiínore.

-hanə bəwotətsotse	-bəwotaloru
-bəwoteſe	-erə

- A. Kíimo jeenosh gonda..... Kíimo kakude'e mítsō wokín duko geyítuwe.
B. K'eyoke tututsok'on təshítso mashítuwe..... Guurə mísho metuwe
C. Mas'afə nababo shunefe..... Ayí nababo falatse
D. Karí karí debədabí guut'o shunatse..... Worəworon təgoketuwtse təmaa
ashotsí gwakətana
1. Wokokí jagosh wokín tohosh jamí debədabí guut'o guud'əde'e ítə k'aat'its tohotsəh keewəwere.
 2. Ambətsə naarí postí beyokí guut'í naare ítədaní? Manotsu egə egə bowoto k'aat'otse keewuwere.
 3. Worek'atí bashon posətiyo fiínade'e ítədanəts beyokí guut'í naarotsí ítəfiínətsə posətats guud'əde'e kítsəwere.

18.3K'aat'ə 3: keewa

1. Gonkeyí malotsí eteyíruwots kon konı bowotok'o ashotsí aatəde'e warə k'aat'otse gaareyon keewuwere.
2. K'osh gonkeyí malotsítse posəto bogə woshətso eebí?
3. Itə galotse posətí moo fa'a? Bəbeyal aak'o daamiyefok'o shiyewere?

Bo'atse tur shiyetə keewotsí:

1. Ant'oshatə íshera keewo ítí bégonkíyal eegoshe s'uwo bék'azí bí'arí?
2. Ashə íko taaríkiyo guut'o ant'oshar bék'azalee ítə etə"

19 S'uwnura taariki isha

Ant'osha etoní s'uwanriye oorəkə keewa ete. S'uwnura keewoní íkə keewí wokín woto s'uwanriye oorəkə taaríkiya ete. Ant'oshon oorəts taaríkiyo ísho falefe. Ant'eshon oorəts taarəkíman íshosh taaríkiyo bēbeshíru keewo dano geyítuwe. Ant'oshon oorəts taaríkiyo ísheyora wosho bédetsetuwok'a k'alo geyítuwe.

Han k'alosha ant'eshon oorəts taaríki tuwokonatéíshí tero dano geyítuwe

Aríyosh : haníye dashí ant'oshon oorəts taaríkiyan bés'uwu s'uwo dano geyítuwe

Aríyosha: antoshets taaríkiya: wok'etənat ambeshən íkə índə níhí na'ano. Gítetsots bodaní íkə daní moowotsa wok'etə 5l k'aat'a bēdanírí, ambeshəmo 4l k'aat'a bēdanírí.

Naana'a gítanots.....

Ant'oshon oorəts taaríkiyan k'osh k'osh weerón bēbeshíru keewo bēbetuwok'o woshəde'e ísho falefe.

ishets taarəkíya:

Ambeshənatə wok'etən íkə índonatə níhí na'ano. Gítetsots bodaní íkə daní moowotse. Wok'et 5l k'aats danək bəwotor ambesh 4l k'aat'otsa bēdanəfoní .naana'anotsu

wodəməno. Ayí worosh wok'et k'aat'otse 1l darajo bəkeshəfo .ambesh 2l daraje békeshəfoní
Hanatse tutson botohowotsokənatə daniyíruwotsoke ayídek'ə shunekəne.

19.1 K'aat'ə 1: nababar dana

1. Haníye dashí atotsí ara " wokín" koota " erər aanítuno.

- A. Ant'oshets taarékí jamo isho faleratse
- B. Ant'oshets taaríkí íshosh shíno ant'oshí tuwo dano geyítuwe.
- C. S'uwuts taaríkíyo wosho datso geyítuwe.
- D. S'uwa keewu jamo ant'osha etofaletuwe.

2. Haníye dashí aatotsí aap'on aaníwere.

- A. Ant'osha eto eega ete?
- B. Ant'oshets taaríkíyo aak'owe ísho faletí?
- C. Ant'oshets taaríkíyo íshosh shíno eebí dano bégreyít
- D. Ant'oshets taaríkí íshosh eebí bégreyí?

19.2 K'aat'ə 2: guut'a

haníye dashí ant'eshon oorəts taaríkíyotsí wosho bodetsetuwok'o k'aləde'e íshuwere

1. Notookí s'íiro s'ayínon kotonok'azal shoodo dowetuwe. Shoodotsəno íkoní foroforíye/ k'oro/ noon detsetuwe. Foroforo íkəno noon bédetsal tuffiyosh falatsone han bəwotətsotse foroforíyo baziyosh.....
2. Aawu kashədetsəts keewu jamosh k'alítəkíye. Datsusho shaano íímíruwa. Datsí k'ees'onatə shaanon mítotsí eenəshosh wotítuwe.
3. Kashə detsəts jamosh buutsí íímíru mítotsí eenəshítuwane. Aawuwu bí'allik'e.....
4. Gemo ashosh wotere gízotsəsh ayí k'alo ííməfe. Maa fíínosh, aat'iyosh, kas'osh, wotítuwe. Gemoní bodí gízotsəsho beyonatə buutsosh ayí k'alo ííməfe. Ashonatə gízotsəsh ayí k'alo íímíru gemaní weeralo kut'əde'e íshə bazeyala.....

19.3 K'aat'ə 3: keewa

Ant'oshets taaríkíya eto egə bəwoto gaareyon wotar k'aat'otse keewewere.
Ant'oshets taaríkíyo íshí dano eegi k'alo bédetsok'o gaareyon wotar ítəkeewe hakon ítə keewetso dabətarats guud'əde'e k'aat'otsə de'ewar nababore.

Bo'atse tur shiyeta keewotsí

Aap'ona, s'een matsí keewon..... Dagotse beyíru gonkeye bábeyísh
aayítuwotsə eegəno
Itə dants deshəru aap'otsítse keewuwere.

20 Taha s'ayina.

Tahí sh'ayínə koto tookí s'ayín kototse íkoníye . Tahí s'ayín koto tookí s'ayín béwotətsots
ashotsí genewukonatə jeen woshítuwe.

taha s'ayín koto jeenosh ayíde'e geyítuwe . Taha kímo aawosh gondoníye
beshatə kashets keewots shíbí beyokosh wotítuwe. Kashets keewumantson tesəbowa
etets mango wosh falítuwe. Shoodəmanu beshefə shoodí naarə béwotətsotse ikə
ashatse ooreratse. Kíc'onu ikə ashoníye beshar maa ashatsə bésteti.

Hanəsha tahotsí s'ayínə detso jeen kotosh geyítuwe. Jamotse koborəto, amsolo
fərashiyo mashó geyítuwe. Jamotse koborəto, amsolo ,fərashíyo arətsotsí t'uwi tahotsí
aawu jamo aawats kísho/ ítso/ kashets shoodə dowetə keewotsí t'affituwe. K'oşonu
kashetsotsí wokín bokeetso tahatsə bəbeyal aatso gufide'e mashonatə aawats ítson
ta'fíyo faletuwe.

Jamona taho s'ayínə detsoní k'oş k'oş shoodotsí kotosh / bazíyosh/ aayítuw. Tahí
s'ayín taho genewukə woshítuwe. Ashə aawatse jítsəratse hanəsha jamə asho taha
s'ayín kotídoyo detso geyítuwe.

20.1 K'aat'1 nababar dana

Beyokí bashosh wotítə ap'otsí nəbabíyotse fac'ore.

Taho aawats ítso shoodo dowetə T'afíyosh ayítuwe.
..... Shoodo ikə ashatse k'oşo mand kíton beshítuwe.
Taha s'ayín taho..... Andərituwe.
Taha kímo..... Shíbosh shenga
Taha kímə taho ashə shínatse.....

Haniye dashí aatotsí ap'on aaníwere.

- A. Taho s'ayínə detso egosh bék'alí?
- B. T'uwi tahotsí aawats ítso egoshe bəgeyí?
- C. Notahotsə kashitsə keewo bo'azal ak'alənýa not'affí?
- D. T'uwonatə aawə taha dagotse fa'a k'oş k'osheyoebí?
- E. Taha kímo s'ílosh shít'ife" bí' etor egə etoshe?

Masətawashíya:

Aap'o aap'atse, s'een matsə keewo s'een matsə keewate, s'een matsə keewo s'een
mats keewate, timo tímatsə jagíyosh wotítə fídelíyo. Aap'onatə s'een mats keewo
deshifotsí etefo. Aríyosh etə, bəwotal, hanəsh, bəwotefe, hanatse tutso, hanék'owa ,
wotowa bako, hakon, okonə, manatse.....

Aríyosh: yatsə fado detsəfe. Manəsha nababotanə geyítuwe.

- Aberəna etə ambeshən shunefəno.

K'aatə 2 guut'aa

1. Nəbabiyotse deshíyosh kíndəts fídelíwotsí, ap'otsənatə s'eña s'eña matsə keewotsí kíshəde'e daníyíruwosh kítsəwere.
2. Imets ap'otsən beyokí bashotsí s'eenstson tímo katsəde'e guud'ere.

Hanəsha	- bəwotətsotsəna	- hanək'o
Hanotsu	- manatsəna	- tutso

Taho s'ayínon detso jeenosh geyítuwe.....

Kíməts taho aawosh shít'iyatse k'osh kashetsotsə
Shíbosh wotítuwe. Kashetsəwotsə..... Tesəbonatə
Arəts shodəwots dowosh falítuno..... Shoodots beshítək
Bowotətsotse íkə ashətse oreratsəno..... Kíc'o
Íkə ashək bəwoterawo maa ashək bəwotit.....
Taho s'ayínon koto nojenosh geyítuwe.

20.2 K'aat'ə 3 keewa

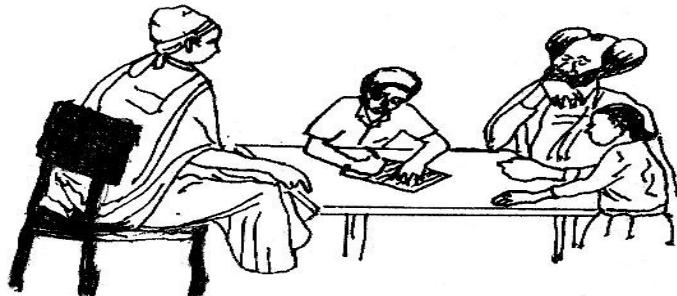
1. Itə beyíru galotse fa'a ashotsə botaho mashəfəno? Ítíyo? Shíywewere.
2. Taha s'ayín kotí weeron balətsonatə andí ítənəmo ítənokoríyor ítəkítsəts woneyo gaareyon shíyeyar keewuwere.

Bo'atse tur shiyete keewotsí:

1. Itə maa ashots dagotse fayeyo tuu daneña? Tufe wotalə ak'o maloneya(weeroneya) bíítse? Shiyeyí wokín kaashí woron maneyo bí'alalə ebí etək'aləfo?
2. Shiyeyon, kashonítə moshon bítsats bodosh wokín datsosh itə keewo beshíshayísh ak'owo etət'itsəfo?

21 Maa ashə k'eza

tohatə beyíru maa ashots íkíkonatə gareyon bofíinefə k'osh k'osh fíinots fa'ano. Fíinonatə fíiní k'anontohar kísho geyítuwe. Bokíshs k'ano fíinats jítsosh fíinets fíino k'ooron jametsots bowatse koteyíruwo k'alo geyítuwe.

Ikə maa ashotsə tohat bofíinefe.

Maa ashə jíshíruwo maa ashots fíino atítuwe. Maa ashotsítse k'osh k'osh fíinotsí fíinítuwe. Mootse maa ashots geyíru keewo s'etsítuwe.

Aríyosh :- buutso, taho, maa, dana, sha'í míta arətsotsí.

Hanotsí s'eentsosh k'osh k'osh fíino fíino geyítuwe. Bəfíinít fíino k'anon detso geyítuwe. K'ano fíinats bəjínish shíne shutso kotíyo geyítuwe.

maa ash gaalo, gízo, woro, ashə angonatə k'ac'o k'anon deshəde'e shengəsh fíinats jítsos geyítuwe. Gaalo k'ano fíinats jítsos maa ashə eenosh shenga. Maa ashots bofíiníru fíinosh izyona shiyeyo geyítuwe. Hanə kale naana'ots nato maa ashonton keeweyosh bəbodore. Na'ana'ots nato borafa'e wotal indonatə níhon k'ano faləfəno. Bəwotaloru bonato borafa'a naa na'otsí bezəde'e bofíiníruwo bos'ilísh k'alo dano datson fíino tohar fíín nemo de'er bo'enish k'alítuwe.

Hanəsha ítu maa ashots maa ashə jíshí k'ano jamə maa ashon bəkeshísh k'alo geyítuwe.

21.1 K'aat'ə 1 nababar dana

1. Hasniye dshí atotsí nəbabiyatse tur ara" wokin koota erə aníwere.

- a. Maa ashə k'ano kísho bəgeyí níhoníye
- B. Maa ashə jíshotse kaasho k'alo deshatse
- C. Gaalo k'anon fíinats jítsos maa ashə enosh k'alo detsəfe
- D. Maa jíshí fíinotse shiyeyí woron bonato borafa'a naana'ots datseyo geyíratse.

2. Haníye dashí aatotsí ap'on aaníwere.

- A. Ma ashotsə konə kone?
- B. Maa ashə jíshetə k'ano k'anífo kone
- C. Maa ashə k'ano ak'o k'aníyetuwok'o keewuwere?
- D. Maa ashotsəsh geyítə keewo s'eenetsəfo kone?

21.2 K'aat'ə 2 keewa

Masətawashíya: shiyeyo k'alosh haniyé dashí terotsí shoyo geyítuwe.

Manotsu:

- Shiyeyí tooke fac'a
- Shiyeyí naasho fac'a
- Shiyeyoré níyíro korəde'e keewa
- Iko bəkewor k'oshots shengəsh k'eba
- Iko bəkewəfe bítsə ekək'aza
- K'oshí keewo gac'ək'aza
- Kísho kíshər keewa
- Keewoníye shíno bokeewítuwo dana
- Keewí tookoníye k'osho keewə k'aza
- T'ínats keewatse dek'erawo bəbeyal níbo k'unerawo keewa.
- Shiyeyí is'atsə boda.

Haniye dashí íímets keewotsats shiyeyí terotsí korəde'e gaareyon wotare k'aat'otse shiyewere.

- A. Danru íko marékí shengo doosh egə k'ale bəgeyí?
- B. Amalə shengon eenosh galə ashoke shunekəwotosh egə k'alo bəgeyítuwo k'o shiyewere
- C. Daní mookə orefotsəna teshəfotsí muk'əshosh egə k'alo bəgeyítuwo k'o shiyeyar gareyí naasho meeron ítə keewets keewo k'aat'otse shíshíwre.

Masətawashíya: moshə woshosh haníye dash moshí terotsí shoyo geyítuwe.

manotsu:

- Shíno moshí tooko fac'a.
- Mosho jíshítə naasho fac'a.
- Gítə moshí gareyosh shuts íima.
- Moshí danyo fac'a.
- Moshə woshetə beewotsatse keewi datso kakuwona shíne shutso deshíya.
- Keewí tuwotsatse (k'op'atse) k'anonatə terəwera.
- K'anorə woter mosheyor masətawashíyo detsa.
- Nííro korəde'e mosho t'íntsə.
- moshí tookotse keshə k'aza.
- Moshosh íímets woro(sayíto) shengəshəde'e fíínats jítsa.
- Iko bəkeewor k'oshotsə k'eba.
- Moshíruwo keewoní bako moshíruwo bak'ən k'aza.

2. Haniye dashí íimets k'op'otsítse fac'əde'e mosho k'aləwore.

- A. Datsə eenəshosh bogo danýíkemo, hakímije
 - B. Wokokí jagoneton gokeyosh shengo səlkemo, posete
 - C. Kítə íkonomí eenosh shengo qoshemo, jake

Masətawashíya kaasha

Gítə jírots bomanetse k'osh k'osh kaashə tookatse wosho falefe. Etoní:

- Ikə k'awən woron ayí tookatse kaasho wosho faletuwe.
 - Kaashí tookots naaronatə gawəno fííníruwots dagotse fa'a gokeyonatə t'íneyon k'aniyetuwe
 - Shíshevonatə nívíro korəde'e keewon bogawətso t'ínsən fíino falefe.

3. Límetotse ítə shunətso tac'əde' kaayere.

- A. Dotə woto gonda
 - B. Daní sayító umbæk'aza
 - C. Bi'atsatseyo gaweyonatə shuneya
 - D. Aats s'ayína
 - E. Beshefə shoodotsí bazíya (kota)

4. Itē galítso beyíruwots k'abaleyonatə zoníyon boshíyef be'er danəfət. Bek'əfəte wotal boshíyeví tero shovar sheng weeron k'awetsats bo bodonatə bok'azo keewuwere.

5. K'sh k'osh keewewots t'íntsí jísho dano egé k'alo bádetso gareyon shíyeyar ítē shíyets keewo k'aatotse shíshíwére

21.3 *k'aat'ə* 3 *guut'í* *tera*

A' shírotse íímetstsí b' shírotse íímetstsəntən jaqíwer.

A b

1. Anana	a. At'osha
2. Tera	b. T'uwa
3. Ilisha	c. Níyíron keeweya
4. Tuwa	d. Mosha
5. T'aluwa	e. Nema
	f s'uwa

2. Hanye dashí ap'otsən s'een mats keeewo fíñar kotsəwore.

- A. Ara
 - B. mosha
 - C. Kaasha
 - D. Imənetiya
 - E. Shiyeya

Bo'atse tur shiyet keewotsí

1. Maa ashots ítí bowoshor wosheman ítə beshíyor ítəshe keewets wosho ak'owe ítəbeshífo?
2. K'osh ashə wosho bəbítso bəwonerawo ak'o bətookə keewí malon beshíyetuwok'o keewuwere?
3. K'osh ashə wosho bətook keewí malon beshíyo ebí bək'alí?

22 Oota

Ooto nodatsatse danetsə ashə anzərats deshəde'e betə shoodə naarotsítse íkoní. Ooto bí'aro bí'ren wotat 15-30 santí meter genz detsəfe. Ash íko ooto bəshode ootí shíp'ərí keetso bənoonots bəkídale. Masts ootu aawətawon ayí kumon taawetə keetsə keetso faləfa. Keetsonu bodítsonton keerə shawonatə aatsots ehítuwe.

Keetanə kísho. Buutsonton wokin usheyíru aatsonton jeen ashə noonots kídítuwe. Naana'ots bodatsəts jamo bononomand kíndəshí doyo bodetsətsotse bogo shoodan shoodəfəno.

Ootə shoodəfə asho bə kítsəf shoodə c'írots. Fa'ano.

manotsu:

ootí keetso eenər shípəromats woneyar s'atsə guuron níbo matsə sha'on asəmíyonatə k'osh kashə woshí shoodotsí dowetuwe.

-mac'ə wesho / k'ut'o) mac'ə kupo (fugeyo) bogo naana'atse bek'efəno.

- Ankat ootí shíp'ərots azərotse bobeyal mac'ə wesho shíyetuwe.
- Ikə ikənoto bodítsontə c'oshona. Míshə íís'ona.
- Ooto mísho ashatse bíshírefotse naana'atse mishí muk'o dowo faləfe.

Bodítsə sheshə moots kesho, atsə s'ayín ushonatə bəs'ayín kotetsə buuts móó shoodə hane baziyosh k'alítuwe.

22.1 K'aat'ə 1 nababar dana

Haniye dashí aatotsí ara wokin koota erə aaníwere.

- A. Ooto ashomand bəkíndəto atsí gok'one
- B. Nogalo ootí keetson kímo bəfalí shíratsí bodítsə k'ot'one.
- C. Ooto usheta keewona bako meetə keewon besherake.
- D. Ooto c'ogarə mìd'ətə shood naare

22.2 K'aat'ə 2 guut'a

Masətawashíya =keewə íko nətookə keew keewí weeron beshíyo geyorə haniye dashí weerotsí shoyo shenga. Manotsu:

- S'eenə matsə keewots bebeyo (matseyi naaro) wonawoníya
- Ikə naari bítsə detsəts aap'otsí fíinats jítsona, k'osh keewə man tookə malon keewa wokín guut'a.

Haníye dashí s'een mats keewotsí ítə tookə keewí weeron guud'əde'e keewuwere.

Aríyosh gítə aawoníye shíno gokero bətesh.

- ikotsə gonkero bətesh

- A. Bodítso aatsonton eehefe
- B. Bodatsəts jamo noonots gedəfəno.
- C. Anzerotse bədatseyal mac'o weshífe
- D. Bodítso sheshə moots keesha

2. Haníye dashí k'awən keewotsí ítə tookə keewí malon bowosho

bəwonerawok'o k'aləde'e guud'er.

**A. Kaashon nəbeyor shuneyarə nə'udetuwox'o fiína. Ník'íre hakono ík'oke
nədatsísh nəfiíno s'eekonatə k'anonə kup'ar fiínowe.**

**B. Jírejíta eto íkə datsatse, íkə mengəstonjísheyíru, íkə bandronatə íkə nemotsə
kakuwedek'ə byíru ashotsí ete.**

**3. Ití daníruwo ítsh bənababítuwo k'ewər wokín ítənababísh bíímet taríkíyo wokín tururo
nababəde'e bəwosho itəwonírawo ítə tookə keewí weeron / malon) guud'əde'e
kítsəwere.**

22.3K'aat'ə 3 guut'í tera

Haníye dashí boshírotse jíndíyets ap'otsəsh íkənaarí bítsó íímere.

**Aríyosh: jeen t'ut'əts shoodets asha
Jeen t'ut'əts kunəts asha**

- A. Ooto aawətawo ayí kumon.
- B. Ooto detsəts asho.
- C. Ashə jeeno mand.
- D. Bonoonots k'ap'í níwa detsəfəno.
- E. Ooto buutso bəshərítuwotse.
- F. Bodítsona c'oshon keshetuwe.

**Haníye dashí ap'ots tuzonatə díkon nababeyor gítə bítsó ííməfəno. Bo'íímet bííts
man s'een mats keewon kítswere.**

- A. Mishá
- B. Éésha
- C. Foka
- D. Guura
- E. Bíítsa
- F. Be'a

22.4K'aat'ə 4 keewa

Nəbeyíru galotse ootə shoodəts asho wokín na'o be'e danəfəte. Gaareyon wotarə keewewere.

1. Ootə shoodəts asho egə naarí shoodí c'íro bəkítſəfok'o danəfəte. Gaareyon wotarə shiyeyar k'aat'otse. Ítəshiyetso shishíwere.
2. Ooto shoorər danəfəte? Itə gonkítsona ítədanətso keewuwere
3. Ootoníye k'osho anzərí shíp'əro fa'a ? Bəbeyal keewuwere.
4. Anzərí shíp'ərots ak'owe bazíyo / koto/ faletuwok'o gaareyon shiyewere.

Bo'atse tur shiyetə keewotsí:

- A. Kooc'ə kooc'ə ítə maa ashotsənto aap'on kaashəfəte?
- B. Kaashəfəte wotal eegə eegə naarí kaashotsəne?
- C. Itə kaashəfə kaashotsítse íku ítə k'aat'owotse shíshíwre?

23 nihī iza

Tongowe tēnaaya ti'ízono k'ewe.
Tí'aap'ono kore nētookoo bore.
Nēgawíru jamono ní'alberon shookək'aye.
Wotera gondə nemon nēfíino shopík'asye
Eehowe ashawotsa doogo wotək'aye
Kup'ədesh de'e sheng tohonowe
Gízo íshək'aye muk'əna'a gene'usha
Kíc'o ní'ats bēbodor k'ayametuwosha
Fayots kíndək'ayí nēbə k'unona
Nēkínde hakonəmo wotək'aye shatetsona
Nēbalangaro neen bē gaadona
Shengsh dane bēfíiníru fíinona.
Nē waazo bazək'aye keewiru ashosha
Nemo ayo keewuk'aye kore nēnoonona.

23.1 K'aat'ə 1 nababar dana

Haníye dashí jaawí aatotsí aap'on aaníwre.

- A. Tí'aap'o korəde'e nētookoo kore bí'etor eega ete?
- B. Tohonto tohar beyo aak'o faletuwok'o aak'alədek'ənya ního naayosh bē'ízí?
- C. Ního bēnaayí aak'o beyo bēbeyíshe bē'ízi?
- D. Bébalangaro aak'o korə bēdek'íshe bē'ízi?
- E. Jaawan jamə wosho eegə bēwoto k'awunon keewuwere.
- F. Ního bēnaayí bētookoo bējííshísh bē'íz eegə neya?
- G. Jaawan ambəts jínde'e bēdetsə?

23.2 K'aat'ə 2 guut'í tera

Haníye dashí ap'otsəsh gonkera bítsō íimere.

**Aríyosh – shuna = shít'a bí'etal
maasha etə balagara bí'etal.**

- A. Kítsa etə..... Etetuwe
- B. T'aluw etə..... .etetuwe
- C. Bazíre etə..... Etetuwe
- D. Faya etə..... .etetuwe
- E. Aawa etə..... Etetuwe
- F. Nas'a etə..... Etetuwe

- G. Genza etə..... Etetuwe
H. Damba etə..... Etetuwe.

**2. Haníye dashí ap'otsəsh íkənarí (arəts) bítso íimere.
Aríyosh= muk'a etə murasa bí'etal.**

- A. Aya etə..... Etetuwe
B. Doya etə..... Etetuwe
C. Faetə..... Etetuwe
D. Aba etə..... Etetuwe

E. Dura etə..... Etetuwe
F. Ambara etə..... Etetuwe
G. Yotsa etə Etetuwe.

23.3 K'aat'ə 3 guut'a

Masətawashíya :guut'era aap'a etefotsí tururo, ibo híp, etefonatə arətsotsí.

- guut'era ap'ots ashotsítse guut'erawo ap'one beyatə orəkəno
- Guut'era ap'ots t'up'o ashotsíye.
- Guut'era ap'ots goshor, k'es'or, shos'or wamíc'or , mínzə kakuwor..... Dubefə jawotsíye.

Ití daníruwo bənababít tururo k'ewəde'e haníye dashí aatəwotsí aaníwere.

- A. Tururo beshíyosh bəgetsə wosho ebí ? Guud'əde'e k'at'otse nababore.
B. Tururatse etədanəts keewo ebí ? Keewuwere
1. Haníye dashí ibo híp etefotsí s'ílər (nababar) aatəwotsí fíínore.
- A. Bodo míc'ē míc'awo kone
B. No'afatsí ak'ə malí dan
C. Jəwaníts íkə tufetsu dan.
- a) Ibo híp etete atí tero shoyon daníyíruwo ítəsh bəkeewit weeron aateyar nokoreyí weeron kaayere.
b) Ibo híp etíru kasho egə wosho beshíyo bəfalítuwok'o gaareyon wotara k'aat'otse shíyeyar guud'əde'e warə nababore
c) Galotsənatə meeyítse maa ashoneton etəkaashəts ibo híp etefə kaasho bəbeyal de'ewarə k'aat'otse ítətohotsənton aatewere.
d) Daníyíruwo ítəsh bí'ímet k'oш fíínotsí fíínore

23.4 K'aat'ə 4 keewa

Haníye dashí aatotsí aaníwere.

- A. Kaasho egə k'ale bədets?
 - B. Itə galotse naana'otsənton awə naarí kaashe etəkashəfo.
 - C. Itə galits naana'onton etə kaashəf kaashotse ūko k'aat'otsí daníruwotsəh shíshíwere. Wokín fíínar kíítsəwore
 - D. Ití danýíruwo blímetə kaashotsí bəkeewítə kaashí teron fíínede'e warə kíítsəwore.
1. Itə galotse ibo híp etefo kaashəfəte? Abə ítədanətso ítətohowotsənton k'aat'otse tero korəde'e kaayere.
 2. Guut'era aap'ə k'alo ebí ? K'aat'otse gaareyon shíyewere. Shíyeyat itə danəts keewo gaariyo jíshíru naasho weeron k'aat'osh shíshíwere.

23.5 K'aat'ə 5 k'eeba

1. Guut'era aap'o bíímet k'alo k'aat'otse gaareyon shíyewere.
2. Guut'era aap'o ashosh bəbeshíru dano fa'a? Gaareyon keeweyar itə danəts keewo k'aat'otse shíshíwere
3. Ití danýíruwo ítəsh bənababit wokín bəshíshítə guut'era ap'o k'aat'otse níyír níyíron garore. Wokín ití danýíruwo bəkeewotsok'o fíínore.

24 Tash beewe tiinde

2. Jaawo eebí?
 3. Jaawo aak'owe nababefoní?
 4. Jaawo k'osh guut'í nemotse k'oshíruwo ebí?

Ishowe..... Etate jíík'ats baabat
Nətookísh nəmáráwo taash k'ap'iyat
Nə maac'e jíík'on maawat.
 tínde neene ayo jínərəne
Nəgusho aaníyewe beewe.
Shengənene taasha nənayísha
Dowune newo taash nənayísha
Beewe tínde təlalək'atsəna.
Kíc'otsí bodəfə təgeepune
Baabatə kurat taa hawune
Nəgusho aaníywuna beewe tínde.

24.1 *K'aat'ə 1 nababar dana*

Haniye dashí aatotsí nəbabiyatse tur aaníwore.

- A. Jaawan bēbeshíru keewo ebí?
 - B. Nəmaac'e jíík'on b'etor ega ete?
 - C. Nəqush aaniyéwuna b'etore?

24.2 K'aat'ə 2 quut'i tera

Haníye dashí aap'onatə s'eena s'een matsí keewotsí s'een matsí keewo fíínəde'e nababore.

- A. Tinde'e
 - B. Gush aaníya
 - C. Iza
 - D. Era
 - E. Geepa

Haniye dashí ap'otsəsh qonkera bítsó íímere.

- a) K'ak'a
 - b) Woruwa
 - c) Jíík'a
 - d) Níha

"a" shírotse beyíru s'eena s'een matsə keewotsí "b" shíritsotsənton jaqíwere.

"a" "b"

1. Gareya	a. Gala
2. Shíyeya	b. Keeweya
3. Iríya	c. Mas'a
4. Yootsa	d.jíra
5. Guura	e gayíya
	f. Bála

24.3K'aat'ə 3 guut'a

Haniye dashí aatotsi gaareyon wotar guud'əde'e k'aat'otse nababore.

- a) Itəshunəts tooko fac'əde'e 4-5 jínd jawo guud'ere
- b) Itə galíts ashots fííno bofíínor bodubəf jawotsí aton guud'ere
- c) Itop'íyí datsə ashotsə dubo bəjawo guud'əde'e duwere

24.4K'aat'ə 4 keewa

Haniye dashí aatotsí gaareyon wotar ítəkeewe hakon gaaríyo jíshíruwo weerón k'aatotse t'ítsəwore.

- a) Jawo ebí?
- b) Jawo ak'owe guut'efo?